

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Ianvarii Et Febrvarii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258

XXXI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77365](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77365)

ac venerandum, ex diuersis locis conflueret. Neque verò non etiã hodiè magno in honore est & veneratione gloriosus Christi martyr, tũ alibi, tũ maximè Perusiã, vbi quidem eius nomine festus dies anniuersarius in templo, ibidè ei cũ magnis opibus iam pridè dicato, summa religionis pompa celebratur, 4. Kalend. Februarij, Tulit autem S. Constantius martyrij palmam, Marco Antonino, vt initio diximus, Imperatore, qui quidem imperare cœpit clxij. anno ab ortu Christi Domini nostri, cui honor, gloria, & imperium in sempiterna secula, Amen.

Templum cum magnis opibus edificatum.

VITAM S. Aldegundis virginis offendet Lector Tomo 6. die 13. Nouembris.

VITA ET MARTYRIVM SANCTORVM ET MIRABILIVM OPERVM EFFECTORVM, ABBATIS

Cyri & Iohannis, Authore Simeone Metaphraste.

Yrus ille, clara stella martyrum, ex clarissima quoquè fuit ciuitate Alexandria, quæ sita est in Aegypto: quam fama est ædificasse Macedonem, & eam suo impertijssè nomine. Erat autem Cyrus, religione quidem fidelis à parentibus, vita verò laudabilis, arte autem medicus: eius officina in hodiernum vsquè diem nota est omnibus, sed mutato nomine, vt quæ iam Dei templum & aedes sanctorum trium puerorum appelletur: simul verò quodammodò commutata etiam operatione, aut effecta potiùs diuiniore, & pro illa priore morborum liberatione, quam præbebat ars medicina, laboresque, & artis medicamenta, modò omnis generis & quæ sua sponte fiunt, scatens miraculis. Quemadmodum autem hanc acceperit mutationem, ab alto petita declarabit oratio.

IANVAR. 31.

Cyrus medicus.

Eius officina mutata in templum.

Apollinaris, non vehemens ille veritatis & rectorum dogmatum inimicus, qui etiam in Laodicenam sedem magnum effudit dedecus: sed ille potiùs ardens amator veritatis, & defensor piorum dogmatum, fãtò illo gloria & moribus excellentior, quanta erat in eodem nomine conuenientia: cui cùm Dei sententia commissã fuisset sedes Alexandrina, vt vult vera, quæ de ea iactatur, fama, quòd diuino iudicio & cuiusdam viri, qui futura præuidebat, prædictione, eius fidei sacerdotalis esset sedes credita. Hic ergo Apollinaris cùm iam peruenisset ad pontificatum, alebat etiam quendam suæ sororis filium, diligenter admodum & ex virtute: vt quomodò eum habebat genere propinquum, itã multo magis eum redderet vita coniunctum. Cùm verò is ad virilem peruenisset ætatem & ad florenti inuentutis, non, vt multi iuuenes, se dedit & permisit naturæ appetitionibus, laxatis frenis omnibus: neque clãm noctuque egrediendo voluit non honestas suffurari voluprates, sed potiùs volens nihil ei eiusmodi accidere, ad patrum suum & pontificem liberè & ingenuè accedens, perijt legitimæ vxoris coniugium. Vir autem ille verè diuinus, cùm ne auditione quidè, quod dicebat, accipere sustinisset, apud eum multis verbis est vsus, turbas matrimonij reuocans in memoriam, & tentans eum ab illa abducere sententia. Postquàm verò vidit eum valdè instare, & de constantia ne tantillum quidem remittere, valdè pulchrè hoc excogitat, dicens se cupere excitare templum tribus sanctis pueris: cuius quidem ædificationis oportet te, inquit, in præsentia curam gerere, & cuius studio tenèris, id tibi succedet ex sententia. Audijs ille, & lubenter admodum suscepit quod iussus fuerat, calorem cupiditatis bona spe refrigerans & recreans.

Apollinaris episc. Alexandrinus.

Erat autem illic quidam locus, qui vocabatur Doryzim. Quo quidem in loco cùm visum esset excitare ædem, ipse toto studio instabat operi: & illud quidem statim ad gerontocomium, hoc verò deputabatur ad attriũ: attriũ autem intercipiebat hanc, quæ vulgò celebratur, officinam. Quam quidem cùm in templum mutãssent, à nomine solim, vt iam priùs diximus, non autem à re etiam recesserunt, nisi quòd eam effecerunt vertiorem cuiusuis hominum morbi medendi officinam. Sed ea quidem hoc modo est transfmutata, & ex medici officina templum est constitutum: verè quidem gratuita, &

Templum trium puerorum excitatur Alexandria.

nullam accipiens mercedem medici officina, velox morborum liberatio, curatio quæ nullam habet dilationem, sed eorum, qui laborant, præueniens petitiones. Nobis autem sunt etiam ea, quæ deinceps consequuntur, addenda, neque sunt pulchro priuandæ miraculo aures, quæ vtilis sitiunt orationes, etiam si ab instituto satis longa videbitur digressio, additio narrationis.

Nam cum adolescens toto studio in ædificando fuisset occupatus, in templum quidem officina breui fuit mutata. Nosocomium autem & gerontocomium ab eo constructa sunt: & omnia non longi temporis spatio ab eo sunt perfecta. Deinde accessit Apollinaris virum quendam, qui gregi præerat, & erat virtute insignis. Cui cum dedisset literas, emittit eum ad tres sanctos pueros Babylonem. Literis autem supplicabatur, ut aliquæ ex illis sacris reliquijs mitterentur ad templum, quod ipse multas sumptibus & multis laboribus construxerat. Talis erat enim in eos amor Apollinaris cum ardenti & viua fide, ut tot iam antè annis consummatos, tanquam adhuc viuos, epistolam esse senesuros, & suis eum esse membris impertituros crederet. Cum ergo ille magnus & rerum verè magnarum minister hanc viam confecisset, & Babylonem peruenisset, & ante sacras illas stetit reliquias, & manu indicasset literas, & plurimum rogasset, ut literas acciperent, & pontificem ijs, quæ petebat, impertirent: qui erat eorum medius, tanquam à somno excitatus, (O diuinam prouidentiam, ô stupendam narrationem) cum manum sensim porrexisset, & epistolam accepisset, rursus nihil adiciens decubuit.

Nota rem mirandam.

Literarum itaque tabellarius, miraculum quidem admiratus, quod nihil autem esset cõsecutus eorum, propter quæ venerat, animo cruciatus, cum tota hebdomada in templo permanens & precatus nihil profecisset, reuersus est animo anxius, & pro reliquijs ferens Apollinari lachrymas. Ille autem cum ne sic quidem despondisset animum, nec curam abiecisset instituti, quod habebat in manibus: (Cuiusmodi enim res est desiderium non solet spem abijcere non eorum solùm, quæ sunt difficilia, sed nec eorum quidem, quæ non possunt omninò fieri) Abi, inquit, rursus ô vir optime, & vehementius à sanctis pete meo nomine: & si eos quidem aliqua subeat miseratio, nostris placati precibus, præbeant aliqua ex ijs, quæ petimus: Sin minus, accepta epistola reuertèris, & mihi erit ea res pro reliquijs, nam nec illa quidem erit expers sanctificationis, ut quæ rectè sit accepta, & iam longo tempore sacra membra contigerit. His quoque parèet magna vir ille obedientia. Oportebat enim, ut arbitror, tali seruire desiderio talem parendi alacritatem. Et cum rursus venisset Babylonem, & ad sanctos accessisset, vehementer rogabat, supplicabat, obsecrabat, lachrymismagis quam verbis implens supplicationem: nè has secundas preces patriarchæ contemnerent, neque secundos suos itineris labores despicerent: sed quod ille eis templum ædificauit ad honorem, hoc suis membris vicissim glorificarent. Hęc precatus quidem est, sed nihil profecit.

En quanto perè cupit sacras habere reliquias.

Quocirca cum spem abiecisset reliquiarum, (Sed est diligenter attendendum: audietis enim rem quidem ad audiendum iucundissimam, & ad admiratione efficiendum animum diuinissimam) cum ille spem diuinarum abiecisset reliquiarum, studebat ipsam saltem recipere epistolam, ut ei iussum fuerat, ei, qui erat fide ardenti, impleturam locum reliquiarum. Cum sic itaque manum manui admouisset, suam manui martyris, & epistolam accepisset, illam quidem traxit ad se: eam autè secuta quoque est pulchra manus martyris. Quam cum sic vidisset diuisam à toto corpore, desiderantibus simul & venerantibus amplexus manibus, in precioso thesauro reponens, quæ sunt preciosissima, lubens peuenit Alexandriam. Quamobrem quis vel patriarchæ voluptatem & latitiam, vel rursus populi festiuam celebritatem potuerit ostendere? Quam sapienter autem se gesserit in præstando promisso suæ sororis filio, audire est operæ precium. Nam cum sequenti die totum, qui ei suberat, clerum conuocasset, manum quidem illam, & cum ipsa epistolam, quæ ab ea tenebatur, sacrosanctè simul & præclarè deponit: & cum alia in templo splendide & magnificè peregisset, idque de more Christianorum consecrasset, adducto deinde sororis filio, & sacerdote ordinato, loco alterius coniugis ei despondet ecclesiam, ei dicens: En tibi vxor. Sed eius, ut par est, curam gerere. Hoc dictum sic affecit adolescentem, & eius sic tetigit animum, & dimouit cupiditatem, ut maiore virginitatis fuerit deinceps captus amore, quam antè matrimonij. Sed

Manus vnus è tribus pueris ferit Alexandriam.

Nobis

Nobis autem rursus Cyri & eorum, quæ ad Cyrum pertinent, facienda est mentio: quem quidem proposuimus argumentum præsentis orationis. Hic ergò cum in arte medicina aliorum fuisset excellentissimus, nihilo secius erat etiam vita hominibus utilissimus: arte quidem corpora, moribus autem curans animas: vel potius per artem persuadens, ut morum curam gererent, & docens morbum animæ esse morbo corporis longè difficiliorem: quòd huius quoquè ille sæpè causa sit, Domino omnium & medico studente per morbum corporis, ut nos animæ vitium depinamus: quod quidem est morborum re vera longè periculosissimum, & curatu difficilimum. Ad ægros enim ingrediens Cyrus, non Galeni & Hippocratis & similibus omninò meminerat: is enim secundo loco eorum habebat rationem: sed à nostro fonte sumens, propheticaque & apostolica atq; etiam paterna eis multa dicta accinens, & deinde etiam gratiam adiciens, efficiebat ut sani essent, non solum corporibus, sed animis: & parua rogantibus & ea dabat, & ijs multo maioribus, quæ quidem sunt, Dei agnitio, vitij purgatio, salus animæ, eis gratificabatur: multos quidem ex pijs adhuc stabiliiores efficiens ad veritatem, multos autem etiam ex infidelibus ab errore liberans gentilium. Is verò tunc erat frequens, & multos atque adeò plures inuaserat, tunc sceptrum tenente Diocletiano, qui non magis erat insignis diademate, quàm nimia superstitione. Nam in hoc quidem multos inuenies, quibus ipsum assimilaueris: in illo autem, omninò paucos.

Cyrus medicus excellentissimus.

Cum verò nec fieri posset, ut malignum hæc laterent, neque si non latuissent, ferre erat facile: res enim, quæ difficiliter contineri potest, & impudens est vitium, hæc per ipsum significantur Præsidi ciuitatis: qui magno quoquè incitabatur furore in Christianos: qui comprehensum quoquè Cyrum statim iubet duci. Ille autem cum iussum cognouisset, recedit à ciuitate, & venit in Arabiam, quæ est in finibus Aegypti. Nemo autem eum condemnet imbecillitatis, neque pusilli & abiecti animi. Non enim adspiciens ad crudelitatem Præsidis, neque propter Christum afferenda tormenta reformidans, neque vlla motus animi mollitia, exijt è ciuitate: sed partim quidem implens præceptum Domini: **Quando enim, inquit, persecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam: partim verò etiam per ocium volens seipsum considerare, & cor suum acuire, & deinde aggredi ad pericula pro Christo suscipienda: fortè autem diuina quoquè prouidentia eum vocante in Arabiam propter infideles, quos illic erat ad Christum adducturus, & fideles rursus effecturus constantiores. Cum ille ergò sic & propter hæc venisset in Arabiam, statim mutat habitum, vitæ formam & studium: & cum caput cute tenens totondisset, amictu induitur monastico, & ad viuendi rationem extollitur sublimiorem. Deinde etiam mutat modum curationis. Non amplius enim medicus Cyrus dicebatur aut erat, nisi quòd solum faciebat potius miracula: non medicamentorum, non herbarum omninò vtens auxilijs, sed prece sola & doctrina: hac quidem aduersus animas, quæ malè se habebant: illa verò, aduersus corpora.**

Cyrus fugit in Arabiam.

Matth. 10.

Nota tonsuram & habitum monasticum.

Cum ergò eius fama totam peruasisset Arabiam, & iam ad Iohannis quoquè aures virtutes illius peruenissent: Iohannem, inquam, illum, qui genus trahebat ex patria Edessa: moribus autem erat verè ciuis cælestis, erat verò militari insignis autoritate. Cum hæc ergò fama ad illum quoquè peruenisset, & alioqui cum Diocletianus intenderet persecutionem, præclarus hic miles, mutato ordine, & humano relicto exercitu, egregie relatus est in numerum Christi militum, & maluit se fortiter gerere aduersus eius hostes, quàm aduersus eos, qui sunt hostili animo in homines. Quamobrem statim abiectis omnibus, opibus, diuitijs, gloria, autoritate, venit Hierosolyma. Deinde etiam proficiscitur in Aegyptum, amore Cyri eum trahente citra laborem, & toto pede eius gressum accelerante ad eum, qui est eiusdem fidei: ut qui vnà cum illo philosophari & vnà exerceri constituisset. Qui cum ad eum accessisset, & vnà cum eo habitasset, fuissetque pulchrorum illius certaminum & miraculorum spectator, erat notuacula corem naçta, & deinceps ad eum adspiciebat, & virtutis eius vestigia diligenter sequebatur: non ut qui longè ab eo abesset ut discipulus, sed qui eius similitudinem accuratè assequeretur. Cum autem persecutio spirasset, ut diximus, vehementius, tres quidem numero virgines cum matre comprehenduntur, quæ res sectabantur Christianorum: ducuntur verò in ciuitatem Canopum, cum Cassianus execrandum eorum, qui dii non sunt, exerceret sacerdotium, Syrianus autem ciuitatis haberet administrationem. Hæc autem non virginibus & matri solis, sed etiam ipsi quoquè Cyro & Iohanni,

Iohannes vir militatis se iugit Cyro.

Theoſtiſte.
Theodota.
Eudoxia.

hanni, fuerunt veluti proemia & principia martyrij, & iam incipiebat eis contexti corona. Veritus enim Cyrus virginum teneritudinem, nè aspera reformidarent supplicia, quandoquidem erant ætate admodum iuuenili: Theoſtiſte enim, quæ erat trium ætate natu maxima, decimum quintum annum nondum attigerat: Theodora autem, quæ eam ſequēbatur, agebat annum quartumdecimum: Eudoxia verò omnium minima, agebat annum vndecimum.

Athanaſia.

His ergò de cauſis timore affectus Cyrus cauſa virginum, quandoquidem hæc ætas, & maximè inter mulieres, non ſolum facilè vinci poteſt metu ſuppliciorum, ſed etiam blanditijs nullo negotio corrumpitur: exiſtimauit eſſe neceſſarium, deſcenderet ad ciuitatem, & eis, quo ad eius fieri poſſet, adderet animum ad certamen. Nam nec erat quidem extra ſuſpicionem de earum matre Athanaſia: partim quidem, cum eam ſciret eſſe mulierem: partim autem matrem quoquè filiarum tam tenere ætatis, quæ ſcit matris oblectare oculos, & nè ipſæ graue aliquid patiantur, efficiet quòd nolint aliquid, quod non vult mater. Hæc Cyrum metu replebant, dubitantem nè mater quoquè frangeretur iuuentute filiarum, nè eius paterentur viſcera, & victa à natura, miſerabile aliquid, quo ſe cedere ſignificaret, eis diceret, aut etiam annueret. Hæc ergò, vt diximus, dubitantem Cyrum inducunt in ciuitatem. Eum autem egregius quoquè ſequēbatur Iohannes. Fiunt verò illi eis aliptæ ad certamina, & pulchrum exemplar martyrij: quod quidem erat, non illas adducere ad martyrium, ſed ſuam ipſorum confeſſionem manifeſtam efficere: vel potiùs vtrunque per ſe inuicem, vt & ipſi propter virgines liberè ſuam oſtenderent pietatem, & illas per ſe Chriſto offerrent hoſtias.

Nota ſancti
viri pium
timorem.

Cum itaque rursus ſuæ improbitatis non negligentes miniſtros inueniſſet inimicus, eis perſuadet præſidi dicere de martyribus: quòd ſcilicet ſint quidam ignoti, vnus quidem monaſtico, alter verò militari induti amictu, qui efficiunt, vt modò compræhenſæ virgines, deos quidem noſtros deſpiciant, totisquè viribus abiurent & execrentur eorum religionem, Cæſarisquè iuſſa contemnant: Ieſum autem quendam ſolum laudent, & ei, quæcunque Deo, tribuant: & ad oſtendendam ſuam in eum beneuolentiam, mortem parui faciant. Syrianus igitur cum hæc non leuiter tuliſſet, ſed viros præclaros in ſuum conſpectum produxiſſet: Vos, inquit, infelices & hoſtes deorum beatorum: vos, qui virginibus quidem conamini perſuadere, Chriſtianorum autem res ſtudetis augere: Cæſarem verò omnibus modis afficere contumelia. Sed etſi non priùs, nunc quidem certè ab hac vana deſicientes religione, precibus & ſacrificijs deos placate maximos. Hoc enim non efficiet ſolum, vt ſitis liberi à ſupplicijs, ſed etiam, vt digni videamini honoribus: Sin minùs, mox quidem ſciētis Syrianum: ſciētis autem Imperatorem quoquè Diocletianum: quinetiam deos ipſos, aduerſus quos hæc ſtolidè audetis, quam gratiam ſuis referant cultoribus, etiam ſi ſint miſeres & benigni.

Martyrum
conſtantia.

Ad hæc Cyrus & Iohannes: Nos, dixerunt, ò præſes, de multis pauca dicere conſueuimus. Scias ergò, nos nec eſſe infames honores admiſſuros, neque Chriſtianiſmum, quicquid factum fuerit, prodituros. Hæc cum audiſſet Syrianus, & vehementi cordis ira eſſet commotus, & dentes inſtâr apri exacuſſet: Oporrebat, inquit, vos in hoc ſaltem vti benignitate iudicis, quòd moti pœnitentia eorum, quæ priùs ſtauiſſetis, ſi vlla eſſet ſapientia, minas eui tâſetis. Quoniam autem vniuerſum, vt video, eſt factus & arrogancia & inanis iactantia, non prolixis verbis ampliùs erit opus, ſed iam ad ipſam veniemus experientiam. Sic enim ipſi & quæ deſideratis præmia omninò confequemini, & vt quæ iuſſit Imperator faciatis, vel inuiti perſuadebimini. Hæc cum dixiſſet, & produxiſſet virgines in conſpectum martyrum, vt viderent quæ fiebant, inferbat athletic omne genus tormentorum: flagellis cædebat, clauis conterebat, lampadibus vſtula-
bat, & cum, quæ viſta fuerunt, membra aceto & ſale madefeciſſet, deindè pannis ex pilis confectis iubebat abſtergere, & bulliente pice pedes inungebat. Nihil deniquè non faciebat ex ijs, quæ poſſent corpus aliquo modo punire: ſimul quidem & eorum vlcifcens conſtantiam, & virginum ſpiritus priùs labefactare moliens.

Atrociter
cruciantur.

Cum autem eos, qui videbant, videretur potiùs caſtigare quàm martyres, (illi enim vel ex ſolo patiebantur ſpectaculo, propter inſignia ſupplicia: his verò omnia erant iucunda, propter ſpem remunerationis) ipſos quidem relaxat à tormentis, iuſſit autem virgi-

virgines torqueri vnà cum matre. Postquam autem faciens periculum, maiori pudore afflicebatur, vt qui nec mulieres quidem posset solùm vincere: cernebantur enim sexu solùm Christi martyres fuisse prestare, non minùs verò esse animis, quàm sint ipsi, masculis, eosque ad vnguem planè esse imitata. Postquam ergò hæc vidit iudex impius, eas morte condemnat, & earum, quæ vita dignæ erant, sicut etiam factum est, capita amputari pronunciat. Atq; cum virgines quidè vnà cum matre manus licitorum accepisset, morti quæ ense infertur, tradiderunt, nihil muliebri aut ignauum ostendentes in cade, sed reddentes id, quod acceperant, & eis effectas exemplar fortitudinis, quos ipsæ priùs pulchrum acceperant archetypum ad virtutem magni animi. Cyrum autem & Iohannem iudex rursùs vocauit ad lucam: quibus quid non fecit impius, volens eos ad suam traducere sententiam? Prolixa vtèbatur oratione, se eorum curam gerere præ se ferens: minabatur grauiissima parère nolentibus, proferebat dona, subiciebat tormentis, alia inferebat maiora, non solùm supplicia, sed etiam munera: vt qui existimaret contempta fuisse priora propter egregiam magni animi virtutè, aut præclarum & magnificum desiderium. Cùm verò omnia faciens nihil proficeret, in eos quoquè fert sententiam: Cyro, dicens, antistiti Galilæorum, & Iohāni, qui est ei in religione similis, qui nō cesserunt iussui Imperatoris, & sacrificia maximis dijs non obtulerunt, pronunciamus amputari capita, conuenienter legi Imperatorum.

Hanc cum sententiam tulisset Syrianus, ij statim humana quidè manu accipiunt amputationem: immortali autem eam, quæ è cælo datur, coronam, tricesimo primo mensis Ianuarij. Reliquias autem pij minimè neglexerūt, reueriti difficultatem temporis, sed maximo studio eis statim manus admouentes, eas piè & sustulerunt, & cum composuissent, singulas in templo Marci Apostoli honorificè deponūt, nisi quòd eis sunt capsæ diuersæ. Alteri enim, Virginum & matris reliquiæ: alteri verò, Cyri & Iohannis, rursùs mādantur. Procedente autem postea tempore, cùm Gentibus quidem esset dissoluta tyrannis, Theodosius verò regni sceptrum accepisset, piæque religionis amicis Christianis piè præfesset: eæ & mouentur, & transferuntur. Quomodò autem, non erit pijs ad dicendum in iucunda narratio.

Cùm Theodosius, vt diximus, paulò antè suscepisset imperium, maximum & difficilimum bellum mouetur ab Occidète. Cùm enim repente multæ gentes simul coissent, & foedus inter se iniissent, minabantur in Romanorū regionem grauem irruptionem. Veritus ergò tunc magnus inter Imperatores hic Theodosius, neque ad colligendas adspexit pecunias, neque magnā aliquam manum inuocauit ad auxilium: sed ille in omnibus semper pendeat à manu illa superna. Sic ergò tunc quoquè fecit, & id faciens, spe nequaquam est frustratus. Cùm enim intellexisset, quòd in Scete (est hæc autem solitudo in Aegypto quidem sita, sic verò nominata) philosophatur vir quidam, genere quidem ipse quoquè Aegyptius, maximorum autem effector miraculorum, scribit protinus ad Theophilum Alexandriae Episcopum, iubens vt efficiat, vt vir ille admirabilis quamprimùm veniat Constantinopolim. Eis autem literis quoquè continebatur, quid eius aduentu opus esset. Ille verò ijs acceptis, statim ad eum venit, & datis literis, preces Imperatoris & vsum, qui vrgebat, significat. Deindè etiam ipse quoquè ex se facit, quæ potest: vehementer rogat, orat, supplicat, nè preces despiciat Imperatoris, neque suos vilipendat labores: sed veniat ad ciuitatem, & bellum, quod in eam paratur, suis auertat precibus, & à tanto periculo & metu eam liberet: vt potè quòd in eius potestate situm sit, vt ciuitas vel salua sit, vel intereat.

Admirabilis autem ille Senuphius (hoc enim nomine vocabatur) primùm quidem, vt est consentaneum, nè rogaret prohibuit, non ad mensuram eius, quam habebat, gratiæ, sed ad mensuram potiùs eius, qua erat diues, humilitatis aspiciens. Magna est, inquit, mea in ciuitatem beneuolentia, & ipsam valdè saluam esse cupio: sed non voluntatem quoquè vires consequuntur ex ea, quæ est ad Deum, fiducia. Quinetiam rogauit ipsum Alexandriae episcopum, nè de eo talia sentiret, neque eum putaret vulgo antecellere. Cùm eum autem ipse omninò nō dimitteret, nec sciret deinceps magnus quidnam faceret Senuphius, discessum quidem suum pulchrè differt: dat autem sic quoquè auxilium, idque facit admirabilius. Nam & statim stetit ad Orientem, & cùm superhumerali & baculum in cælum sustulisset, Domine Deus, inquit, Deus exercituum, da huic meo superhumerali & huic baculo, vt tantum possit, quantum ego ipse, si il-

Tres puellæ cum matre torquentur.

Perimuntur.

Plectuntur capite Cyro & Iohanne.

Senuphius monachus Imperator ad se euocat.

Senuphij humilitas.

lic adesset. Hæc cum Deo dixisset, quæ habebat in manibus, dat statim Pontifici. Hæc accipe, dicens, & mitte statim ad Imperatorem. Ille autem superhumeralia quidem imponat capiti, baculum verò manu ferat. Deinde quando opus fuerit manus conferere cum inimicis, præcedat omnes alios, & audacter procedat aduersus inimicos. Nā si ego quidem possim à Deo exaudiri, existimo fore, ut ipse sit illis terribilis, & sine sanguine gloriosam referat victoriam.

Nota hæc de habitu monachi et pietate tanti Imperat.

Hæc cum ad Imperatorem lubenter essent allata, ille quidem munit caput superhumerali, quauis galea tutius: baculo autem munit dexteram, læcea longè validius: & hac ratione cõfidens fore, ut videretur hostibus terribilior, quàm olim, ut aiunt, claua Hercules. Iam accedentibus hostibus, ipse primus præcedit, ducens totum exercitum. Propter Senuphij autem ad Deum orationem nulla erat dilatio, sed res statim finem accipiebat. Simulac enim eum viderunt barbari, eum admirati tanquam vnum ex cælestibus, ad fugam statim spectabant, & pedum virtutem laudabant. Fugiebant verò non aliquo certo ordine, ut qui non essent omninò oblitii virium: sed ut qui essent emortæ mentis & perterriti, alius aliò dispersi, terga volentibus facilia, expedita venatio, secunda persecutio & libera ab omni periculo, ipsi potiùs propter fugam, quæ erat sine vilo certo ordine, plagas & vulnera, atque adeo mortem sibi inuicem conciliantes: adeo ut Imperator non solum sine sanguine, sed etiam sine labore hanc victoriam retulerit. Festum ille nominavit hunc diem, & nunc quoque post tantum tempus magnificè celebratur ab Alexandrinis, nominaturque ab eis Iconium. Ab eis enim Imperatoris facta est quedam statua, eo, quo tunc modo, armata: & capite quidem induta superhumerali, dextera autem tenens baculum.

Victoria Theodosij admiranda.

Cum verò gentiles nondum effloruissent, is, qui Alexandrinæ præerat ecclesia, destruxit quidem omnes cultus dæmonum, sacris autem ædibus ornavit ciuitatem, imaginibusque & donarijs: Canopi que extruxit templum Apostolis, magnitudine insignè & pulchritudine, quod non minùs quàm decem stadia abest à ciuitate. Est autem ipsis quoque gentilibus locus insignis & non parui nominis. Id verò licet conijcere, & ex via, quæ fert ad ipsum, ut quæ tota constata est tabulis & rectè concinnatis lapidibus, & suburbiorum & balnearum ornata est multitudine: quæ quidem fama est adhuc viginquatuo nostris mansisse temporibus: habet autem & forum, & abundat copia rerum venalium. Ab hac enim ciuitate, Canopo, inquam, distat quidam vicus spatium duorum stadiorum, nomine Manuthe. Hic autem vicus erat dæmonum habitatio, & versabantur in eo maligni spiritus. Theophilus verò hic, præsul, ut priùs diximus, Alexandrinus, eum voluisset reddere locum purum à dæmonibus, Christi que Euangelistarum & Apostolorum characteribus & figuris, ut ad eum conseruandum idoneis, occupare, id quod statuerat, non perduxit ad effectum. Interim enim mors adueniens, quæ est hominibus res inexorabilis, abducit eum à vita præsentis. Deinde autem Cyrillo quoque, qui post ipsum sedi successit, non parùm erat curæ liberare locum à dæmonum iniuria.

Angelus iu. bet reliqui as sanctorum in vicore poni cõtra dæmones.

Cum verò de ea re sæpè Deum rogasset, angelus ei apparens in visione, iubet ut mactet illius Cyri & Marci Euangelistæ reliquiæ in hoc vico reponerentur. Sic enim fore, ut à dæmonum nocimento liberetur. Cur autem non Iohannis quoque dixerit, satis quidem ostensum est à Cyrillo. est autem omnibus quoque per se manifestum, quòd nomine Cyri, omninò Iohannis quoque nomen simul ostenditur. Sicut enim mores sunt eis communes, & quæ propter Christum facta est confessio & consummatio: ita etiam simplex est omninò vocatio & citra vllum discrimen. Hinc in Manuthe martyricæ eorum reliquiæ vicesimo & octauo mensis Iulij præclare simul & sacrosanctè transferuntur, vici custodia, dæmonum fuga, à morbis liberatio: & nunc locus est

Deo consecratus, illiusque martyribus & ministris, gratia & gloria Domini nostri Iesu Christi, quem decet omnis gloria, honor & adoratio, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA SANCTAE MELANAE ROMANAE,

Authore Simeone Metaphrasfe.

765

Vit ergò hoc quoquè earum, quæ olim fuerunt, ciuitatum maximæ & clarissimæ Romæ, non solum efferi pulchritudine, neque situ vincere, neque trophæis & alijs omnibus gloriari: sed multò magis sibi placere, & se magnificare propter eos, qui pro Christo se fortiter gesserunt, tam viros quàm mulieres, & has magis, quòd non secus ac viri fortiter decertarunt, & se vitæ exemplum ad virtutem alijs constituerunt. Ex quibus vna fuit beata Melana, quam sibi nunc argumentum proposuit oratio, & aggressa est res illius dicere ab initio. Eam enim tulit celeberrima & clarissima Roma. Fuit autem eius quoquè genus clarissimum.

IANVAR. 31.
vel potius
Decèbris 31.
vt habet
Menologia
on Græcorum.

erant enim eius parentes primi senatûs Romanorum. Orta est autem bona ex bonis. Nam erant illi quoquè pij & virtutum amatores.

Patria S.
Melanæ.

Cùm ergò iam esset nubilus, desiderium continentia vicit eius, quæ ex ætate erat, appetitionem, & rogauit parentes, nè vnquam eam iungerent matrimonio: sed sicut ei, vt esset, ita etiam vt virgo maneret, concederent. Illi autem cùm propter hanc solam, huius vitæ agerentur fluctibus, ei parentes diuitias, & sperantes se successorem generis ex ea habituros, quartumdecimum annum iam agentem vel inuitam collocant in matrimonio. Erat verò eius sponsus, & genere, & ætate & alijs omnibus cum Melana conferendus: natus quidem ex Consulibus, & modò excedens ex ephebis. Sponsi autem nomen erat Apenianus, agens annum circiter decimum septimum. Eis autem sic celebratis nuptijs, admirabilis Melana etiam post nuptias, adhuc vehementius amabat continentiam, & amor castitatis non intermittebat eam acrius vrere: multis verò verbis maritum suum ad hoc exhortabatur, & cùm verba non sufficerent, ei quoquè ad persuasione opem ferebant lachrymæ, hæc dicenti: Si quidem, ô marite charissime, eadem tibi quoquè videntur, & ambo habitabimus conuenienter legi continentia, beati nos erimus propter nuptias, & ambo per nos inuicem salui erimus, & erimus alter alteri vitæ pulcherrimæ occasio. Sin autem iuuentus & ætas propensior ad voluptates non permittit vt hoc feras, at tu me sinas, & nè coeptum meum & institutum prohibeas: mei autem corporis & meæ libertatis merces erunt omnes possessiones, omnes famuli, & vestes, & domus, & quæcunq; alia sunt in meis facultatibus. His omnibus tibi cedo, dum modò me ipsam redimam. Ille verò neque vniuersum concedens, neque eius totâ auersans voluntatem. Nunc quidem, ô vxor, inquit, non possunt hæc fieri: postquam autem generis & facultatum habuerimus successorem, nec ego bono tuo instituto deero. Graue enim esset, si in diuino desiderio vir femina cedere conspicerer. Sed tunc ambo hanc viam eligentes, non secus ac in matrimonio, ita in vita ex Deo agenda inter nos conspirabimus.

Inuita tradit marito Apeniano.

Acquiescunt ambo ei, quod dictum fuerat. Procedente autem tempore, nascitur eis puella. Ea cùm primùm lucem adspexit, castitatis Soli fuit consecrata, Melana offerente primitias Domino, qui ipsam dederat: vt sic vel consuetudinem habens matrimonij, videretur plurimum tribuere virginitati. Deinceps verò seipsam contrahens, moderatè & temperanter viuerebat. Non vestem gestabat splendidam, non corpus suum fouebat lauacris: & si quando à marito aut à parentibus cogerebatur, ibat quidem ad balneum, cùm autem vultum solum lauacris abluisset, vt eorum qui iubebant voluntati satisfaceret, non sinebat reliquum corpus calidis foueri. Vt verò deinceps lateret, emebat auro ancillis persuasis. Cùm autem multa etiam fecisset, vt viro persuaderet, vt esset eiusdem instituti, vbi nõ vidit eum obtemperare, sed cupere etiam fieri parentem aliorum liberorum, de fuga cogitat, & statuit ipsum maritum & patrem, quin etiam suas quoquè facultates relinquere. Sed cùm quidam viri boni & virtutis amantes sentientes, id prohiberent, dicentes illud Apostolicum, Quid enim scis mulier, an virum tuum saluum facies? mansit quidem, ægrè ferens eam, qua tenebatur, necessitatem: cilicium aut intra sumptuosam & splendidam vestem, tanquam præludium exercitationis, perpetuò ferebat, quãdo cum marito nõ habebat consuetudinẽ. Cùm verò omnium falleret oculos,

Nascit eis filia, eaquæ Deo consecratur.

1. Cor. 7.
Vtitur cilicio.

suam

suam amitam latere non potuit. Sed ipsa quidem cum cognouisset, eam increpabat, & indumentum irridebat. Ea vero nihil ægrè ferens ipsorum asperitatem, hoc grauius ferabat, quod non posset omnes latere. Quocirca multis lachrymis & precibus, vt res taceatur, impetrat.

Erat autem ei maximè in votis à mundo abrumpi, & vt vult Deus, philosophari. Unde etiam cum vterum ferret, & ei secundò iam partus appeteret, celebrabatur quidem festum gloriosi martyris Laurentij: illa verò pernoctabat infomnis, genu flectens, psalmos canens, dolores & naturam superare contendens. Desierat matutinum, illa autem non cessabat à precibus. Sed sic quoquè seipsam intendens, dolores sentiebat grauiores, & violenter quidem, parit tamen. Atque quod natum quidem fuerat, erat masculinum: simulatquè autem natum & sancto baptismo fuit regeneratum, ab hoc mundo discedens, ad eum, qui illic est, transmittitur. Illam verò etiam post partum vexabant dolores, & acerbis cruciatus mortem accelerabat. Adstans autem maritus, cum asperam & grauem vidisset perpeffionem, conturbatus propè emisit animam. Cum se autem collegisset ac recreasset, currit ad aram, & eam in orbem ambiens, lachrymas profundebat ex oculis, voces emittebat miserabiles, & vt quamcitißimum à superis adueniret inuocabat auxilium. Illa verò arbitrata hoc esse illud tempus, quod finem imponet eius desiderio, viro qui adhuc assidebat in templo, per nuncium significat, & ipsum, & se adhuc esse victuram, si detur iusiurandum, & pacta conuenta ineanantur, vtrosque deceterò victuros esse in continentia, & non quam mundus, sed quam vult Deus, vitam esse perpetuò acturos. Paret vir vxoris verbis & voluntati, & respondet id sibi esse persuasum. Quod quidem cum illa resciuisset, corpore quidem se habet meliùs, animo autem protinùs euadit lætior, seu morbo locum dante lætitiæ, seu etiam manu superna eius adiuuante scopum & institutum.

Cum ergò nata esset tempus & occasionem, deposuit quidem alium ornatum corporis, tenuiter & simpliciter viuere constituens, & totam se conuertens ad internum ornatum animæ. Interim autem pulchrum quoquè eius germen virginitalis, quæ Deo fuerat consecrata, filia, migrans ex hac vita, vadit ad Deum suum amatorem. Eius mors meliorem mentem dat viro, vt idem quod ipsa sentiat, & efficit, vt eadem via ingrediat, qua Melana. Cum ambo ergò se subiunxissent iugo vitæ ex Deo ducentæ, id prompto & alacri animo trahebant, inter se virtute decertantes. Atq; illis quidem curæ erat ab vniuerso mundo omninò separari, & se Deo dedicare: & cum vita & habitu monasticam elegissent institutionem, parentes autem non permitterent, illi meditabantur se fuga subducere: sed hoc quidem tunc manus prohibet superna, diuina autem lætitiæ eis timorem excutit. Dum de his enim consultarent, sequente nocte suavis quidam odor & planè celestis, & qui neque verbis exprimi, neque mente cogitari potest, ad eos venit à superis, qui admirabilem quandam voluptatis spiritum eis attulit, & qui tristitiæ afficiebatur & contrahebatur, animù protinùs diffudit ad lætitiæ. Cum tali gratia impleti fuissent eorum animi, manebat sic, omnia vitæ suæ frena Deo permitrentes, vt ducerentur quò & quomodò vellet. Cum ille ergò paulopost annuisset, eis quidem è vitis excedit Melanæ pater. Illi autem, cum amotus esset is, qui prohibebat, quando Deo visum est & tempus vocabat, statim quidè exeunt è magna ciuitate, vrbanam multitudinem & tumultus valere iubentes: eos verò excipiunt suburbana commoda ad philosophandum, & apta ad quietem. Eis autem, quando hanc angelicam inceperunt vitæ formam, ætas erat, Apeniano quidem viginti quatuor annorum: Melanæ autem viginti, quo tempore vel maxima solet rabie agitari adolescentia.

Illam verò & omni vtens cautione, se valde gerebat philosophicè, & in his erat marito non iniucunda adiutrix. Quineriam si videbat iuuenem ab accurata & perfecta vitæ forma declinātem, eum sapienter corripbat, & ad pietatem dirigebat. Nam illi quidem nihil tantæ erat curæ, quantæ nihil ea curare, quæ ad corpus pertinebant: immò verò & cibo & veste & omni ratione flammam inuentutis extinguere. Cum illum autem videret amictus ornatum & vestium pulchritudinem adhuc amplecti, non cessabat partim quidem admonere, partim verò scitè quoquè & aprè irridere, donè effecit, vt in his se gereret philosophicè. Et alioquì coniugi dux erat Melana ad pietatem, cum Eua, quòd ad illum attinebat, pugnans ex diametro. Eos enim, qui agrotabant, adire & inuisere, & curationem adhibere, & peregrinātes hospites mensa accipere, & viatico eos dona-

Cum mari-
to pariter
viuit conti-
nēt & ex
virtutis p.
scripto.

Nota æta-
tem, qua se
dant conti-
nentia.

donare, à Melana docebatur maritus. Quæ quidem ambo similiter faciebant, & obibant vt communes seruatorum & benefactores, custodias, loca relegatis constituta, carceres & ergastula: eos quidem, qui propter inopiam detinebantur, soluentes: qui autem propter aliquam aliam retinebantur calamitatem, eos & re ipsa & verbis consolantes. Via autem procedentes, reliquas quoque facultates vendere incipiunt, alios quidem ex pauperibus facientes diuites: sibi verò nihil aliud conseruantes, quàm nihil habere, & solum sperare in Dominum.

Qui autem benefactis semper insidiatur, & aduersus quemlibet, qui boni aliquid facit, bellum suscipit ab initio, non sinebat quiescere, sed grauem quidem aduersus eos machinam Apeniani fratrem admouet Seuerum, per quem existimabat sese solidæ eorum mentis turrim esse labefacturum. Apenianum autem fuisse Melanæ maritum, superius declarauit oratio. Hic ergò Seuerus improba mente ementiebatur naturam: & cum esset frater, factis erat inimicus. Cum enim Apenianus vnà cum Melana ad viam ex Deo agendam esset traductus, Seuerus infano dæmonis instinctu inspiratus, aggressus est fratrem molestia afficere, agros auellens, fructus abripiens, omnibus modis insultans & vim afferens. Postquam verò eos vidit omnia malle amittere, quàm præceptum Domini despiciere, quo cauetur oportere eum ferre, qui acceperit iniuriam, tunc ille vi maiore eos aggrediebatur. Nam cum ex Apeniani seruis improbissimos dolose subornasset & corrupisset, alios quidem promissis, alios verò pecunijs, ijs persuadet, vt contra fratrem suum insurgant, & ab eo quidem deficiant: non solum autem seipsos, sed eos quoque agros, in quibus habitabant, Seueri esse dicerent, & eos eius nominarent. Sed stolidus planè aggressus est inania. Nam illi quidem & si talia paterentur ab eo, à quo quis minimè expectasset, ea quidem toleranter & sedatè ferebāt, immò verò gaudebant potiùs. Non enim eis leue videbatur cum Iob contendere rebus aduersis & calamitatibus: generosos autem illos hoc solum malè habebat, quòd cum auferrentur opes, parùm flueret fluentum beneficentiæ, diuitijs non secùs atque aliquo fluente aliò diriuatis.

Non hæc autem ita gerebantur, vt inprimis pia Imperatrix Verina non hæc acceperit auditione: sed ad eam quidem diu antè peruenerat fama eorum philosophiæ, ducebaturque operæ precium illos & videre & audire dicentes, & multis precibus accersebat Melanæ. Tunc autem tempore quoque dante occasione, illam magno studio vocauit: illa verò iuit. Sed quæ extiterunt ante eorum congressionem, satius est pauca ex ijs audire. Erat quidem hæc lex apud Romanos, vt nullus vir nec mulier ad Imperatorem aut Imperatricem operto capite accederet. Ea verò legem nihil curaas, velata accessit, non tyrannorum mores, sed Pauli legem maximè dicens oportere conseruare, qui non finit mulieres nudo capite incedere. Sed neque vestem voluit mutare, neque pannos exuere, etsi multi suaderent vt faceret.

Illa verò eis dicebat: Meis me vestibus indui, quomodo eas exuam? Vndè etiam cum ingrederetur in regiam, ne adspexit quidem ad aliquid ex ijs, quæ apud alios habebantur in admiratione, ne obtutu quidem ea digna iudicans. Procedenti autem ei simul cum Apeniano, statim assurrexit Imperatrix, & allocuta est, & vt proximè assideret, est dignata. Eam enim obstupescit vestitus, & admodum rudis & simplex habitus, & eos conuocans, qui erant in sua potestate, Melanæ communitè admirabatur: O qualem, dicens, nunc rem intueor? Te iam pridem quidem diuinam audiui esse mulierem, nunc autem etiam video: & simul surgens è throno aureo, eam suspexit & amplexa est, & sæpè dixit: Beata es tu, quæ iure consecuta es in Domino beatitudinem.

Postquam autem pollicita est se de Seuero iure pœnas esse sumpturam propter iniurias, quibus eos affecerat, At nobis, inquit Melana, melius est iniuriam pati, quàm facere iniuriam. Eos enim, quibus impinguntur alapa, nò solum pati, sed etiam aliam obuertere maxillam, lex est diuina. Atque tu quidem multa bona à Deo consequeris propter hoc bonum tuum propositum: nobis verò sufficere, si damnum hucusquè sistatur, & non plura adiciat. Nam nostra quidem causa huius nullam duceremus rationem, nisi quòd ea, quæ sunt hospitibus & egentibus attributa & destinata, cripit. Propter hæc ergò Imperatrix eos magis admirata, propter hos ipsos pepercit Seuero: ipsis autem, vt sicut volebant omnes citra impedimentum venderent facultates, per fratrem præbet & Imperatorem, qui Romana scepra tunc administrabat. Hi autem erant domi-

Distrahunt facultates suas.

Seuerus eos infestat, frater Apeniani.

Verina Augusta.

Lex apud Romanos, 1. Cor. 11.

Verina Melanæ admiratur & prædicat.

Matt. 5.

domini multorum in multis locis prædiorum, non solum prope urbem, sed etiam multorum aliorum in Italia, & non paucorum quoque in Sicilia, plurimorum vero in Hispania & Britannia: quæ etiam propter studium Imperatoris, promptè emebat omnes, statim sine intermissione precium exoluentes. Hi itaque egregij magnificè etiam admirabantur Imperatores, & Melana voluit sororem Imperatoris quibusdam honestis donare muneribus, sed illa eorum aliquid accipere dicebat esse instar sacrilegij. Sunt enim vera sacra & Christo dedicata. Cùm sic dixisset, beatâ Melanam à se cum magno dimisit comitatu, multis insignibus Eunuchis cum præpositis eam præcedentibus, Sicque exierunt Melana & eius maritus è regia, in admiratione habiti, & honorificè deducti.

Nota opes
Apeniani
& Melana.

Cùm hi autem præclari cœpissent sua, vt volebât, dispensare, non longo abhinc tempore magnas illas suas pecunias in pauperes exhaurerunt. Neque enim vllus alius, excepto Imperatore, de diuitijs cum eis contendisset: tam magna vis pecuniæ & propè incredibilis, ex agris eorum quotannis redibat, auri, vt aiunt, duodecim millia. Illi autem hoc vniuersum distribuiebant pauperibus, atque illos ipsos agros postea vendiderunt. Hoc verò est argumentum eorum diuitiarum. eorum enim domum, quæ erat adeò splendida & magnifica, nullus Romanorum potuit iusto precio emere: igne autem postea à barbaris exustam, cùm multum de precio remisissent, eam quoque similiter venderunt, maius quiddam quàm Job, vt mihi quidem videtur, hac in re facientes. Nam ei quidem paupertas fuit inuoluntaria: hi autem lubentes ex ditissimis effecti sunt pauperimi. Et eius quidem vxor non magno & forti animo ferebat, quod contigerat: Melana autem non solum quod ad se attinebat, id lubenter faciebat: sed etiam maritum faciebat participem sui scopi & instituti. Est autem satis euidentis, supernam dexteram eis opem tulisse: quæ & stantes custodiebat, & si quando fuissent supplantati, ipsa eos protinus erigebat & firmabat. Ipsa eos sæpè cùm in somnis prolaberentur, sustollebat, & eos efficiebat cautiore in posterum. Aliquâdo autem sibi visi sunt ambo simul in principio quidem ambulare per viam admodum angustam & fossis interceptam, quæ ita eos affligebat, vt viderentur sibi esse contriti & confracti. Postquam verò eam cum magna afflictione ac perpeffione confecissent, tunc eos excepit relaxatio, liberumque & latum spatiû, & voluptas ineffabilis & valdè admirabilis: Sic Deus efficiebat, vt ij aperte de futuris certam conciperent fidutiam, & quòd paruos labores magna bona essent consecutura.

Ex ditissimis spontè
fiunt egen-
tissimi.

Sed neque erat negligens communis inimicus, qui, vt est in prouerbio, mouebat omnem rudentem: sed sicut est mos illius, omnibus quidem modis aggrediebatur, semper autem victus recedebat. Collecta aliquando fuerat ab illis iustus vis auri maxima, & humi erat effusa: domus autem tota auro non secus atque igne collucebat: erat verò hoc aurum subuenturum multorum inopiæ & calamitati.

Tentatio
diaboli.

Tunc malignus cœpit suo vti artificio, eius faciem auri specie illustrauit, colore eius animum lenijt & demulfit, admonuit magni pòderis, ostèdit pulchritudinem: omnibus modis volebat ei eripere verè magnum thesaurum rationis, & nihil non moliebatur, vt efficeret eam auri amore teneri. Sed frustra ei malignus parabat insidias, etenim cùm ea illi perturbationi tanquam frenum iniecisset, auri color ei illi opponerebat, quæ neq; verbis explicari, neque mente comprehendere, neque tempore in terirere poterant, sed sunt in æternû senij expertia & immortalia. Quod autem ei maximam excitauit tempestatem, vt mulier illa egregia paulopòst significauit, hoc erat:

Ager amoenissimus eius
animus
vel maximè
tentat.

Erat, inquit, mihi quidam ager, qui amœnitate & pulchritudine alios omnes superabat. In hoc autem ipso erat etiam lauacrum, & artificio tam pulchrum, & ex tam bona materia confectum, & aquis tam iucundum, vt cuiusuis deliniret animum, etiam antequàm biberet aut lauaretur. Quod verò lauacri ad deliniendum erat accommodatissimum, illius vna pars quidem habebat mare: altera verò arbores. Sic autem erat ædificatum, vt è folio quidem prospiciens, illinc posses videre fluctus maris in tranquillitate iucundissimum spectaculum: & naues nauigantes, & portum, & nautas: hinc verò terræ pulchritudinem, & arborum proceritatem, & garritus auium, & fluètes fontes: quinetiam venatores & venationem, & vt semel dicam, vbiquè innumerabilia ad demulcendum accommodata, & omnia plena elegantia & amœnitate. Hoc ergò cùm mihi assidue veniret in mentem, dici non potest quomodò mecum teneret animum, & huius va-

rieta.

rietate me varius conabatur demon delinire & ad se trahere: sed meum protinus animum extulit Deus, mihi suggerens, ut ea cogitarem, quæ præparauit ijs, qui ipsum dilexerunt, ut ait diuinus Apostolus: hæc autem omnia, ut quæ fluant, despicerem. Sed sic quidem fuit superatus malignus, nullo penitus relicto, quod posset illorum demulcere animos, & ad se conuertere.

Quæ autem dei incæps sunt consecuta, quamnam quidem ciuitatem latuerunt quam nam etiam regionem? Quamnam verò gens, ad quam non peruenit illorum beneficentia, veluti quodam fluuio magno & puro fluente, per vniuersam terram & mare fluente vberiori uo eorum beneficentiæ: Mesopotamia, Phœnicum ciuitates, regio Syrorum, Aegyptus quoque eius accepit fluxionem: & ubi sol oritur & occidit, à manu illorum omnia sunt repleta. Sunt autem, qui dicunt eos quoque, cum totas insulas emissent ab Imperatore, partim quidem illo dimittente, partim verò ipsis dantibus, alias quidem sanctis uiris donasse: alias verò exornasse choris virginum & monachorum multitudinem. Preciosa autem vestis & splendidum argentum erat sacerdotibus ab eis dedicatum ornamentum. Cum sic quæ erant in Italia, benè disposuissent, & ex facultatibus pauca reliquissent, nauigârunt in Siciliam: partim quidem, ut agros qui illic erant venderent: partim autem, ut sanctissimum Episcopum Paulinum uiserent, qui erat eis pater secundum spiritum. Cum ij autem recessissent à ciuitate, Prefectum quidem, qui eorum domum & quod remanserat pecuniæ, non liberalibus intuebatur oculis, diuina quædam ira protinus apprehendit. Nam prætextu penuriæ panis, in medio foro commota plebs, quæ erat in ciuitate, cum faciunt præmium sui furoris & insaniam, & miserum violenta morte interimunt. Barbari verò repente facta incurfione, quæcunque erant ante ciuitatem, prædam Mysorum effecere, adèd ut hinc euaserit manifestum, illos non sine Dei numine res suas in tuto collocasse, & in cælestibus horreis recondidisse.

Cum autem à Sicilia rectà in Libyam & Carthaginem essent nauigaturi, quidam uehemens & seuus ventus eos excipit & vexat multis diebus, adèd ut aqua defecerit nauigantibus: erant verò in nauì multi vectores. Cum autem eis tantum immineret periculum, uisa est eorum nauigatio non esse Deo grata. Iubet itaque Melana, ut velum conuertentes, flanti vento obtemperarèt, quocunque nauem duceret. Itaque cum secundum ventum in puppi habuissent, appellunt in quandam insulam. Eam verò gens quædam barbara, & quæ præda & rapto uiuebat, paulò antè fuerat populata. Cum multi autem illinc abducti essent captiui viri & mulieres & pueri, insulæ incolis significabant barbari, si pro eis redimendis quantum satis esset auri accepissent, ipsos captiuos esse reddituros, insulæ autem parafuros. Sin verò non accepissent, se insulam quidem exuros, captiuos autem gladio mortem illaturos. Atque insulæ quidem incolæ ea, quæ significabantur, dubios reddebant & perplexos.

Cum ipsos autem iustos accessisse intellexisset Episcopus, hoc in lucro posuit: & ad eos ueniens, ipsos orauit, & plus adeptus pecuniæ quàm petebat, & prædam vniuersam liberauit, & insulam eripuit à periculo. Melana verò cum suis se clementius & benignius gerentes in captiuos, eis dederunt etiam quingentos aureos, panemque præbuerunt & cetera, quibus opus habebant, hoc agentes, ut donorum magnitudine obliuiscerentur magnarum calamitatum. Deinceps autem eum bonum ventum affecuti, soluissent ab insula, nauigârunt citra ullam molestiam, placidusque eos à tergo impellens ventus, citò transmisit Carthaginem. Cum è naue autem descendissent, suam solitam aggressi sunt operationem, pecunias & agros partim quidem sacris ædibus dedicantes, partim verò consecrantes monasterijs, partim etiam in pauperes effundentes. Sic se leuantes onerare diuitiarum, leues & expediti pergebant ad veras diuitias, quæ emuntur eo, quòd nihil possideatur ab ijs, qui thesaurum piè recondunt. Ciuitas autem, in qua versabatur, appellabatur Tagaste, in qua erat sacrum templum, & sacerdos dicendi peritus, & qui oratione multos poterat inducere ad salutem, nomine Alypius: cum quo versantes, sacra meditabantur eloquia. Templum verò, in quo agebat Alypius, admodum munificè & aureis ornamentis, & lucidis gemmis & plurimis ornârunt agrorum prouentibus. Ab eis quoque sunt ædificata duo monasteria, quæ satis habebant opum & prouentuum. Quorum alterum quidem habebat chorum virorum, numero octoginta: alterum autem habebat virgines, quæ erant numero centum & triginta.

T t t

Cum

Largissima
beneficentiaBarbari va-
stant agros
vrbis Ro-
mæ.Insulâ libe-
rat S. Melana
à barbaris.Pecunias &
agros conse-
crauit eccle-
sijs, mona-
sterijs &c.

Melanæ ci⁹ bus & pot⁹. Cum hæc pulchrè sic disposuisset Melana, rursus meminit abstinentiæ: & toto quidem die generosa mulier permanebat ieiuna. Sole autem iam occidente, parùm cibi sumebat, eiusque duri: nonnunquam verò modico olei condiebat obsonium. Vino autem non utebatur omninò: sed accipiens ex melle confectam portionem, quam solent appellare Conditum, sic leuabat sitim. Tempus verò, quod multis sæpè obtundit & retardat impetum, ei illum reddebat acriorem. Et primò quidem secundo quoque die cibum sumebat, deindè autem tertio quoque die, deindè septimo quoque, adeò, vt semel tantùm in hebdomada cibo vesceretur, eoque castigato & temperato, & qui nihil omninò haberet ex ijs, quæ possunt adferre voluptatem. Panis enim durus, breues quedam erant eius mensæ deliciae, adeò vt ea ieiunio nihil esset minùs laboriosa. Scribebat au-

tem generosa illa foemina adeò celeriter & pulchrè & citra errorem, vt nullã vnquam daret reprehendendi anam ijs, qui sunt huius rei periti. Et in scribendo quidem maximam diei partem consumebat. Defessa verò manu, oculi quidem plurima scripta percurrabant: plurima autem menti tradebant, vt mandaret memoriæ. Porò verò ijs iam defeculis, aures ijs seruiebant, quæ pertinent ad vtilitatem, & animum sanctorum virorum adhibebat sermonibus. Præter hæc autem non paruum quoque partem tribuebat orationi. Nam tota quidem nox ferè in ea consumebatur, duabus solùm horis somno ab ea attributis. Accubitus autem erat, saccus super nudum solum positus. Dicebat enim: Oportet sempervigilare, cum nesciamus, vt vox est Dominica, qua hora fur veniat. Propterea & se, & quæ secum erant virgines, sic faciebat aduersus somnum contendere. Sibi autem leges imponebat, & à se rationem exigebat: & ociosa oratio, & mores non satis graues, & risus nimis profusus, & sinistra cogitatio omninò castigabatur; & non sinebat omninò malam aliquam nubem ætherem animæ subtercurrere.

Atque illa quidem tam cautè & tam duriter vitam agebat, & alijs erat regula, vt eam viam ingrederentur. Perindè autem, ac si ei ad ieiunium non sufficeret spatium septem dierum, adijciebat etiam Dominicum, vt ieiunaret octo dies sibi vim adferens, etiam si à Præfecta vetita sit hoc facere: quæ dicebat esse absurdum, diem resurrectionis, similiter atque alios, attribui afflictioni. Vndè etiam dicens persuasit & effecit, vt esset cibi particeps & modici olei, docens esse præceptum Apostolicum, Præfectis obedire & eis cedere. Eius autem in laboribus diligentiam, & à suis laboribus lectionis vehementem contentionem, & eorum quæ lecta fuerant, acrem perscrutationem, & multa alia quinquam satis verbis potuerit exprimere? Nam manibus quidem, vt dictum est, ad scribendum: quod ex scriptura autem lucrificiebat, eo utebatur ad alendos pauperes. Quintam etiam sæpè quoque indumentum, suis manibus confectum, ponebat in manibus pauperum, ex sacro, vt aiunt, quodammodò in sacro. Sacrorum autem eloquiorum erat adeò studiosa, vt totam quidem diuinam scripturam, veterem & nouam, ter singulis annis perlegeret: cuius verò ea, quæ sunt pulcherrima, semper haberet in lingua. In omnibus autem exquirendis & examinandis erat planè admirabilis. Nunquam enim sensus aut verbum eam prætercurrebat, sed omnia diligenter perscrutabatur, & quod latebat, eruebat. Insigne verò eius discendi studium, eam quoque ad recentiorum, bonorum, inquam, & studiosorum scripta transmittibat. & nihil erat omninò ex ijs, quæ ad vtilitatem scripta fuerant aut scribebantur, quod non possideret & alijs communicaret. Iam verò in lingua quoque Græca ita erat exercitata, vt quando ea loqueretur, nullus ex ijs, qui audiebant, crederet Italicam linguam ei esse patriam. Eius autem vigeat in omnibus honesta quedam & grata lenitas & mansuetudo, maximè ea disserente & habente orationem ad eos, qui exercebant philosophiam. Eius verò in Christum zelum nutrieat amor quidam ineffabilis, & qui non poterat contineri. Hac itaque ratione non solum efficiebat, vt mens eos auersaretur, qui furiosam aliquam sequuntur heresim: sed nec permittebat, vt eorum nomen aut auribus audiretur, aut lingua proferratur: adeò, vt valde appositè diceret illud diuini Dauidis: Non meminero nominum eorum per labia mea.

Rom. 12. Cum autem, iuxta Paulum, ferueret spiritu, graue ducebat, si non ipsa multos Christi parti adiecisset, & similes haberet amatores temperantiæ: & partim quidem verbis, partim autem donis multos adolescentes & multas adolescentulas traxit ad exercitationem. Eadem verò faciebat etiam in gentiles & Samaritanos, & eos vocabat ad rectam fidem: qui paulopost dimissis suis, illam sequebantur. Sic ergò erat beata illa foemina sapiens

Vide sancte
honestam ex-
ercitia.
Scriptiões,

Verbi Dei
auditiones.
Orationes,

Vigilias.
Luc 12.

Viriorum ex-
tirpationes

Hebr. 13.

Hæreticos
valde abor-
minatur,
Psalm. 15.

Rom. 12.

piens piscatrix, & sciebat venari animas hominum. Maiores autem labores aggrediens, aliam quoque inopinatum & propemodum incredibilem ostendit tolerantiam. Cum lineam quandam arcam parasset, altitudine quidem tantam, ut non permitteret ei stare rectam, latitudine verò, ut non posset declinare ad dexteram nec ad sinistram, in ea corpus includit, per breue foramen eos, qui foris erant, alloquens & eos audiens. Cum mater autem sepe ad eam accederet, (erat enim ei nauigationis comes & socia philosophiæ) non temerè veniebat: sed si aut vacabat orationi, aut in diuinis versabatur eloquijs, non priùs ad eam intuebatur, aut illam compellabat, quàm spiritale opus, quod obibat, perfecisset. Sic cum omnibus ipsam quoque vicit naturam. Quamobrem mater magnam lucrificiens vtilitatem, abibat magnas Deo agens gratias, quòd ex suo ventre talem fructum produxisset. Et quid opus est illius omnia persequi? Ad eius enim laudem sufficit pro omnibus modestia eius & moderatio, quòd cum viueret tam purè, quàm vllus alius, cor haberet contritum & mentem demissam ac humilem, ut nullus alius ex ijs, qui multa admittunt non honesta.

In lignea
arca arctis
simè degit.

Eius humi-
litas.

Cum sic autem septem annos decertasset, eam subiit cogitatio longioris peregrinationis. Dicebat enim, oportere ad sacra etiam loca accedere, & etiam videre Hierusalem, & obire & adorare omnia, quæ illic sunt, miracula. Cumq; ei ita visum esset, mare eam suscepit, cum simul adesset mater & Apenianus: & cum eis prospera fuisset nauigatio, peruenerunt Alexandriam. ea est autem ciuitas Aegypti, in qua Pontificali munere fangebatur magnus inter sacerdotes Cyrillus. Cum eo congressi, & cum alio viro prophetico, nomine Theodoro, & in transitu ex eorum sermone magnam accepissent vtilitatem, nauem rursus ascenderunt, ad sacra loca festinantes, nihil autem secum adferentes, præterquam si quid erat necessarium, & quod posset paucis diebus sufficere, volentes ipsi quoque esse cum mendicantibus. Postquam verò in terram descenderunt, contigit beatam Melanam in morbum incidere. Deindè cum conualuisset à corporis infirmitate, & Dominico sepulcro recuperatam sanitatè primò obtulisset, & ad id primò accessisset, idq; adorasset, decederet oculos & animam pascebat alijs spectaculis. Versabatur autem cum ijs, qui ex sacerdotibus erant maximè insignes, & maximè cum ijs, qui in dicendo erant sapientissimi, ut etiam vtilitatem ex eis perciperet. Alebatur verò illis, quibus in Lybia, tot dies, quot illic mansit, operans manibus, sicut Carthagine. Cum aduentasset autem vespera, ingrediebatur quidem in salutare sepulcrum resurrectionis: clauso verò templo, manebat intus, & oratio noctu ab ea tandiù producebatur, donec ingressi essent matutina cantaturi cantica. Postquam autem finem acceperat glorificatione, tunc ipsa quoque corpus parum dabat somno & quieti.

Adit loca
sancta ado-
rationis
gratia.

Nota no-
cturnas vi-
gilias, iuges
orationes,
& cantica
matutina.

Cum verò, sicut à me dictum est, pauca quædam facultatum reliquæ ei Romæ remansissent, & cuidam ex fidelibus mandatum esset, ut eas proponeret emendas volentibus, postquam ille hoc fecisset, aurum ad eos mittit Hierosolymam. Qui solita videntes benignitate, eas hereditatem fecerunt egentium. Hic cum aliquandiù essent versati, videret autem Melana matrem suam senio & tempore grauari, eam illic relinquit, rogauitque, ut ea illi pararet tabernaculum in monte Oliueti. Illa verò venit in Aegyptum, vna cum Apeniano: tum quòd vellent videre sanctos, qui erant in ea: tum etiam, ut sua benignitate impertirent eos, qui illic erant, pauperes. Hi ergò venientes, faciebant id propter quod venerant, & eos qui se in pietate exercebant, obibant. Cum autem accessissent ad quoddam tabernaculum, quod apud se habebat virum in philosophia maximum, cui nomen erat Ephestion, rogabant ut ipse quoque ea, quæ alij, participaret. Cum is autem recusaret, quid non fecit Melana, volens ei persuadere ut acciperet? Cum verò non persuaderet, tale quid statim machinatur, quod quidem pulcherrimè amborum parem declarauit constantiam, Melana ad benefaciendum, & Ephestionis ad hoc, ut non persuaderetur ex rebus humanis aliquid accipere.

Obibat enim domunculam, scrutans omnem, quæ in ea erat, suppellectilem: & cum nihil aliud vidisset nisi stoream & sportulam, in qua sal erat repositus, cum sub eo sale aliquam auri partem posuisset & infodisset, ut quæ latuisset, magno studio preces ab eo poposcit. Quas cum impetrasset, exijt. Sed nihil ei profuit hoc inuentum. Cum enim vir ille sacrosanctus id cognouisset, magno cursu contendit, & eos voce procul stetit: & manibus aurum quatiens ostendit, & dixit se nescire, ad quid eo vreretur. Cum ij autem dixissent, Si non tibi omninò, at aliquibus alijs erit vtile. Atqui non erit, inquit, aliquis,

Ephestion
respuit au-
rum.

quihic petat. est enim pauper locus, vt videris, & admodum desertus. Cum verò ne sic quidem acciperent, auro in fluuium iacto, recessit senex. In alios quoque non paucos eiusmodi aiunt eos incidisse, qui æquè cauebant omnino aurum manu ab aliquo accipere, atquè virus serpentis, aut aliquid aliud mortiferum & exitiale sua sponte bibere. Cum talibus ergò in Aegypto fuissent repleti miraculis, reuersi sunt Alexandriam: & cum multorum bonorum virorum, qui illic erant, consuetudine se secundo exatiassent, profecti sunt in montes, qui dicuntur * Netria. Congressi autem illic quoque cum viris virtutis studiosis, qui illic erant, cum instar apum omnem florem virtutis collegissent, pleni bonis redierunt Hierosolyma. Melana verò paratum erat tabernaculum in monte Oliueti, sicut matri mandatum fuerat. Cum faustum autem accepisset principium diem luminum, seipsam includit in domuncula, & legem sibi imponit, vt aliorum quidem nullum neque videat, neque ab illo videatur: à matre autem, & ab eo, qui olim coniugij, tunc verò erat laborum socius, spatium quinque dierum semel videretur: & similiter sui aspectum non denegaret cõsobrinæ. eam enim iam diu antè in suam disciplinam acceptam erudiebat, plenamque fastu & Romano spiritu, ad extremam dederat modestiam, & sic effecit, vt summum magis apprehenderet.

* Nitriæ.

Melana se
includit in
domuncula.Leges mon
asticas for
minis darePreclare do
cet sancti
moniales.

Hanc longè laboriosissimam vitam dicunt fuisse Melanæ ad annos quatuordecim. Deindè cum mater ei emigrasset, illa cum ei iustus factis ipsam honorasset, & corpus composuisset, in altera domuncula annum transegit, quæ carebat luce, & alioqui erat priori similis, in qua producebat iustum & exercitationem & ieiunium. Postea autem cum fama in omnem partem peruassisset, & multi ad eam ventitarent, ab ea quoque factum esset cœnobium plùs quàm nonaginta virginum: in quo non solum virgines, sed multæ etiam, quæ antea turpiter vixerant, priorem vitam & voluptates multum valere iubentes, verè pulchram fecerunt mutationem. Imponuntur verò eis quoque leges, vt cum viro nunquam sermonem conferant, neque ex monasterio exeant, & ab ijs, qui sunt extra, nihil vnquam accipiant. Ducem autem gregis nõ seipsam constituit: sed ipsa quidem apud eas tenebat locum ancillæ: sic enim, vt id sustinerent, ijs persuasit, vt simul & amor in eam auerteretur, & eis esset propinquum exemplum, vt se modeste gererent: reuerentiã verò suscepit alia, quæ & moribus & oratione præstabat ceteris: ad eam quidem apud eas, quæ ei parebant, locum obtineret dominæ: Melana autem, obsequio quidem, ancillæ: benignitate verò, matris. Quòd si quado contigisset onus abstinentiæ à præfata grauius imponi sororibus, quod mollioribus reputabatur molestum, eis ad consolationem beata sufficiebat Melana, quæ, quod eis durum erat, aptè & prudenter mollebat: & cum aliquando affligeretur ieiunio, inficientibus omnibus, sub vniuersis que lecto ponebat ea, quæ erant ad usum necessaria. Illa autem cum inuenisset, non ignorabat quidem quis hoc fecisset: accipiens verò, sic remedium adferbat inopiæ: in ipsam autem valdè magnam conferuabat beneuolentiam. Sic se sapienter in earum animos insinuans, meritò etiam cum eos docebat, habebat morem gerentes.

Dicebat autem, non oportere solum corpus, sed etiam animum quoque castum & purum seruare à libidinosis cogitationibus. Deindè media quidem nocte ad preces nullam ostendere pigritiam: precantes verò non solum labra mouere, sed multò magis totam simul cogere cogitationem: & adhibere mentem ijs que dicuntur. Absurdum enim esse, bona quidem à Deo petere, non diligenter autem & studiosè ea petere: & ad regem quidem mortalem accedentes, & habitu & aspectu & modis omnibus præ se ferre reuerentiã: ad terribilem verò & immortalem regem venientes, non multò magis ad Dominicam autoritatem & infinitam excellentiam timidos assistere. Cum de his hæc differuisset, transijt ad matrem omnium charitatem, omnia esse vana & superuacanea sine hac pronuncians. De qua & multa alia oratione est persecuta, & quòd alia quidem nostra malignus dæmon potest imitari: vt, verbi causa, in ediam & vigiliam, & quæcunq; in corpore consistunt. Nam secundum naturam ipse est his omnibus superior, & à nullo eorum vinci potuerit. Humilitatis autem & charitatis non magis nobiscum habere potuerit participationem, quàm tenebræ lucis, & vitium virtutis: qui etiam propter ea, que sunt naturæ maximè contraria, superbiam, inquam, & in homines maleuolentiam, ex luce miser effectus est tenebræ. Ante omnia verò dicebat oportere conferuare rectam fidem, puram, & citra vllam dubitationem. Nam qui in alijs quidè se rectè gessit, in hac autem dubitat, in eo quod est præcipuum & caput omnium, aberrauerit.

Cum

Cum autem videret multas ex ijs, quæ erant apud ipsam, mulieribus magni facere ieiunium, & timeret, ne in eo existimantes omnia contineri, alias virtutes negligenter, tales eis adducens similitudines, ad ipsarum excitabat studium. Dicebat enim, animam quidem esse sp̄sæ similem: quæ sunt autem circa ipsam virtutes, nuptialibus indumentis vnâq; partem aliquam corporis ornare. Ieiunium verò esse pedum ornamentum. Quomodo ergò cum alijs indumentis oportet etiam ea habere, quæ pedes ornant, ita etiam animæ cum alijs adesse oportet ieiunium. Si quis autem rursus eius quidem solius curam gerit, alia verò omnia negligit, non est ea anima dissimilis illi puellæ, quæ cum duceretur ad nuptias, & solùm pedes sibi induisset, reliqua omnia reliquit inornata & nuda. De obedientia autem, & quòd oporteat magistratibus parere, hæc quoque adiecit. Etiam in ijs, quæ ad vitam mundanam pertinent, hoc est quòd omnia maximè continet: & quòd imperare quidem facit Imperatorem, parere autem eum, qui est ei subiectus. Et si hoc sustuleris, ordinem quoque sustulisti, & cum nominibus scilicet res quoque confundisti. Neque verò ei deerant exempla sic dicenti:

Accessit aliquando quidam ad magnum quendam senem, eius studens fieri discipulus. Is autem ab initio ostendens, qualem oportet esse discipulum, iussit eum statuas, quæ propè stabat, quantum possent verberare, & ei insultare calcibus. Postquam verò paruit adolescens, interrogauit senex, an quæ pulsabatur & calcibus impetebatur statua, contradixerit aut ægrè tulerit. Cum is autem dixisset, nihil factum eiusmodi, iussit eum rursus percutere, & præter plagas eam etiam incessere maledictis. Postquam verò ter fecit eadem, statua autem erat solùm inanima & muta, tunc senex: Si quidem, inquit, tu quoque potes eadem sustinere, & nihil contradicere, quomodo nec hæc statua perpetuò probris affecta & contumelijs, accede, & nostra disciplina fructu: Sin minus, nè te ad nostram conferas disciplinam. Illa multa eiusmodi oratione percurrerebat apud virgines. Ad summam autem, per omnes peruens virtutes, & quantum in vnaquaque esset lucri ostendens, & quatum damni, si pigræ essent ac socordes, eas erigebat & excitabat oratione, & persuadebat, vt omnem laborem audacter subirent. Deinde etiam, vt par erat, eis quoque templum ædificat, in quo possent diuinum peragere ministerium, hoc sanctorum reliquijs consecrans, Prophetæ, inquam, Zachariæ & Stephani primi martyris, & quadraginta etiam Christi martyrum.

Quid vult id, quòd est postea consecutum, declarare oratio? Apenianus qui fuerat eius quidem secundum carnem coniunx, frater autem secundum spiritum, ijs quæ sunt inferiùs relictis, migrat ad superas regiones. Illa autem suum quoque finem iam propè adesse existimans, maiorum certaminum hinc sibi sumpsit occasionem: intra templum quidem manens: ad ieiunium autem & alia laboriosa omnia se extendens, idque ad quatuor annos integros. Deinde cogitat etiam virorum excitare monasterium, sed sumptuum inopia eius promptum animi studium prohibebat. Cum verò sentiret & diceret, nihil esse quòd à Deo nõ posset fieri, ipse eam hac quoque liberauit inopia. Nam vir quidam locupletissimus & pecuniosissimus ei magnam vim auri elargitur: quo factum est, vt & opus ab ea perficeretur, & sacrum ædificaretur monasterium, & viros in id admitteret, quales oportebat illius conuenire moribus. Cum parùm autem ab hoc labore respirasset, eam maiores excepere labores & longa peregrinatio. Redduntur enim ei literæ ab eius patruo Volusiano: qui illo quidem tempore erat creatus præfectus Romanæ ciuitatis: missus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. Hæc autem significabat epistola, quòd iam diu illam desideraret videre. Illa verò cupiebat ipsa quoque videre patrum, & ei persuadere, vt à gentiliū desisteret opinione. Dubia autem erat animi, nè quid imprudens faceret præter id, quòd Deo videbatur. Cum verò aliquibus alijs monachis rem communicasset, permitterent autem illi, vt posset proficisci, egreditur Hierosolymis beata Melana. Per quamcunque autem transibat ciuitatem & regionem, eam, quo par erat, prosequerentur honore & officijs. Ciuitatum enim sacerdotes & Pontifices eam non paruo honore afficiebant, & venerandæ virgines & quotquot erant egregij monachi, eam adorabant & salutabant, & tanquam è cælo venientem adspiciebant.

Cum autem venisset Chalcedonem, & ad ipsum sinum maris, verebatur ingredi, & videbatur perturbata. Ventura enim in maximam ciuitatem, mulier quæ vixerat in exercitatione, quietisquæ & silentij maximam curam gesserat, & non gustauerat tumultus,

Ieiunium
cum cæteris
virtutibus
coniungen-
dum.

Obedientia
præstanda.

Monachâ
qualem esse
oportet.

Monasteri-
um virorû
extruit.

qui sunt in ciuitate, meritò extimescebat & refugiebat. Atque diuertit quidem, ubi erat templum omni ex parte benedictæ martyris Euphemie: circa mediam autem noctem martyr non parum ex se effundit suauissimi odoris, & voluptate replet ineffabili. Quocirca bona concepta fiducia, diluculò fretum audacter traiecit, & ingressa est Byzantium. Hospitio verò excipitur à quodam viro illustri & alioqui bono, nomine quidem Lauso, qui ad Præposituræ honorem ascenderat. Inuenit autem suum quoque Patrum Volusianum graui morbo oppressum: qui eius habitum admiratus, formæque & vestitus incredibili & inopinata stupefactus mutatione, (extenuatus enim admodum erat eius vultus exercitatione) magna voce exclamauit: O quem ex quali te video Melana charissima. Illa verò ex eius sermone sumpta occasione, A me ergò tu quoque, inquit, discè ò beate Patre, & accipe indicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam despiciam gloriam habuissim, nec pecuniam, nec abieci curam ipsius corporis, nisi persuasum haberem, me his propediem longè maiora accepturam. Non per se autem solam, sed per multos quoque alios in eius mentem sensim irrepebat beata Melana, & eius falsam religionem studebat labefactare: sicut etiam per sapientissimum Proclum, cuius fidei tunc erat creditus sacerclauus ecclesiæ Constantinopolitana. Qui cum ad eum venisset, & suafu beatæ Melanæ eum ad pietatem dirigeret, is dicitur illum adeò esse admiratus, vt etiam dixerit post agnitam veritatem, quòd si Roma tres haberet tales, ne illic quidem nomen vnquam audiretur gentilium. Sed hæc quidem postea.

Postquam autem Volusianus sensit Melanam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus, nè violentum & non voluntarium reputaretur esse baptismum, & quam ex eo esset consecuturus, ipse mercede priuaretur, eam à cepto prohibuit. Et is quidem, vt dicemus paulopòst, rem à se adimpleuit, & abiurata gentilium opinione, traditus est ad Christum. Illa autem nec aliorum quoque curam abiecit. Sed cum tunc esset exorta Nestorij blasphemia, & malignus multos in errorem adduceret etiam ex ijs, qui erant in verbo veritatis, ipsa erat quæ magnum aduersus eum inibat certamen, vanumque & inane reddebat eius sophisma, & ab aurora vsque vesperam ijs respondens, qui eam interrogabant, multisque ex ijs qui decepti fuerant, persuadens, & eos reducens. Quam obrem malignus se ab ea vinci non ferens, in virum eius conuersus, & ei apprensus miserabilis cum lugubri & nigra veste, accedit eam terrens, & grauiam minitans: & primum quidem se ipsius Imperatoris & eius famulorum commutatum, & in contrarium traditum: deinde etiam, vt miserabili exitu vitam finiret, procuraturum, grauissimis confecta doloribus. Illa autem hæc esse artem maligni intelligens, Christi nomen, quod grauissimam illi plagam adfert, inuocans, effecit vt statim euanesceret. Deinde cum accersisset eum, qui erat cum ipsa, sacerdotem, & incepisset narrare ea, quæ viderat & audierat, sensit repente dolorem in coxendice, eumque adeò acrem, vt ea vocem amiserit, & nemo dubitauerit id esse manifestum inimici insultum. Cum sic ei productus esset dolor ad sex vsque dies, & illa hora maximè malum intederetur, quo nigrum adspexerat & minas audiuerat, (aderrat enim dies septimus) accedit aliquis, renuncians patrum venisse in periculum, nè repentina morte vitam mox finiret.

Hoc postquam illa audiuit, & si propter dolorem coxendicis vix se posset mouere, manibus & lectica protinus ad eum vestra proficiscitur. Valdè enim angebatur animo, non quòd ille moreretur, sed quòd mortem subiret anima, vt qui baptismi incorruptionem nondum esset assecutus. Deinde venit quidam alius, ei significans virum esse baptizatum, & quòd cum eam sæpè quæsitam non inuenisset, sed eam morbo detineri didicisset, alium ducem rursus nactus, per illum sit lucis filius, & baptismum consequitur. Cum hæc ei dicta essent, cum dolore animæ protinus cessauit etiam morbus corporis: & lumbus quidem carebat dolore, pes autem mouebatur, & communis inimicus afficiebatur dedecore: adeò vt viæ reliquum ipsa per se conficeret, & qui portabant, pro eo quòd prius portabant, ad Deum laudandum statim manus extendebant. Deinde cum venisset ad patrum, & verbis eum confirmasset, & de ea quæ illic est vita disseruisset, letum & bona spe præditum transmittit ad viam, quæ ducit ad Deum, cum pulcherrimo viatico, nempe precioso Christi corpore & sanguine, cum instruxisset, & sic vt tutò recederet, perfecisset. Et hæc quidè hoc modo gesta sunt. Illa autè cum multos qui-

Volusianus
accepta Eu-
charistia
moritur.

quidem dies hinc transegiſſet, in paucis verò multis plurimum profuiſſet, & ante alios Imperatrici & ipſi Imperatori, (is autem erat Theodoſius) nam ij maiori opus habebant curatione, vt quorum animi maiore mundi gloria eſſent tumidi.

Cùm hæc illa pulchrè & piè feciſſet, egreditur è ciuitate: tenebatur enim magno amore ſilentij & quietis, & ſacra loca ei veniebant in mentem: Acciderat autem tunc niuis plurimum cecidiſſe, & exortum eſſe frigus vehementiſſimum, & ad tolerandum difficiliſſimum. Illa autem & tempus & niuem & ætatem & eliquatum ac tabefaſtum corpus, & omnia deniquè ſimul ſuperare contendens, viam conſecit, labores magis augens exercitationis. Multis verò ſanctis eam in via & hoſpicio excipientibus, & vt ea maneret rogantibus, illa minimè obtemperauit: ſed contento quodam curſu cucurrit, ſalutatis paſſionis diem feſtum ſtuduens celebrare Hieroſolymis. quod ei etiam ſuceſſit ex ſententia. Cùm ſic ergò vnà cum eis feſtum illic celebràſſet, ad priora ſe rursùs contulit, non minùs ſuè & gregis vtriuſque curam gerens. Cùm autem ei veniſſet in mentem, alterum ædificare oratorium in eo loco, in quo dicitur ſtetiſſe Chriſtus Dominus & Deus noſter crucem aſcendurus, & ſalutare ſubiſſe paſſionem, eius verò propoſito Deus quoquè opem ferret, ædificat oratorium: deindè id etiam facit monaſterium, in quo ſe exerceret anima, viris ſanctis in eo cõgregatis ad Deum laudandum & gloriſicandum. Interim autem dum hæc fierent, Imperatrix Eudoxia iuerat Antiochiã. Paruèrat enim Melanæ monitis, cùm ea veniſſet Byzantium, ſuadentis, vt hanc ſuſciperet peregrinationem, & veniret Hieroſolyma, vt videret ſancta loca, & quæ ex eis percipitur, fieret particeps ſanctificationis. Cùm ea itaque illi proceſſiſſet obuiam, magno honore fuit affecta ab Imperatrice, vt quæ eam matris loco haberet, & duabus de cauſis prouidentia diuina ageret gratias, nempe quòd & vſque adeò celebratam Hieruſalem & ſancta loca quæ videret, digna ſit habita, & quòd ea talis matris facta ſit filia ſecundùm ſpiritum. Signum eſt autem magni amoris Imperatricis in Melanam, quòd non dubitauerit tantum iter ingredi, & eò accedere, & quæ illic erant virgines, tanquam ſorores ſalutare & amplexari. Porrò autem cùm celebraretur noui templi dedicatio, illa quoquè aderat, & feſtum celebrabat.

Aliud viro-
rum mona-
ſterij con-
ſtruit.

Nora de lo-
corum ſan-
ctorum viſ-
ſitatione.

Feſtum de-
dicationis
templi.

Hanc autem rem bonam conſecutum eſt quiddam, dignum maligni improbitate, & boni Dei virtute. Pedem enim Imperatricis, qui iniuria dæmonis è compage erat luxatus, illa abſque dolore aptè & rectè in ſuum locum reſtituit. Cùm hæc & non pauca alia à magna Melana percepiſſet commoda, & ſe ſimul etiam exatiàſſet ſpectaculis, decreuit reuerti Conſtantinopolim: & ei quidem Melana cùm tanquam bonas comites dediſſet preces, ipſam dimittit: Ipſa autem æquales atque adeò maiores vitæ ex Deo agèdæ labores pergebat ſuſcipere. Ad eam quoquè affluebat à Deo fluuius miraculorum. Quorum exiſtimo nõ eſſe ſuperuacaneũ aliquot meminiffe, ea tanquam aliquod condimentum admiscendo narrationi. Mulier quædam iuuenis ætate, inuaditur à dæmone. Quæ quidem clauſis dentibus & labris non ſolùm vocem non emittebat, ſed neque cibum omninò attingebat. Fames autem, viſceribus & carne grauiter liquefacta, mortem minabatur paulò poſt. Tentantibus verò medicis, diligenter adhibitis medicamentis & artis remedijs, malum vincere, poſtquam omnia conuincebantur eſſe inania & nihil poſſe, defatigati qui ad eam attingebant, ad vnum intuebantur auxilium, nempe ad preces magnæ Melanæ. Eam itaque afferunt tollentes manibus, lachrymas oculis effundentes, & verba emittentes lachrymis magis miſerabilia. Illa autem, (hominum enim vitabat gloriam, vt quæ magnum afferret damnum, modeſteque ac moderatè ſe gerebat) Hęc quidem, inquit, à me non poſſunt fieri: Chriſti verò martyres hęc & his maiora poſſunt facere. Cùm ſic dixiſſet, dæmoniacam duci iubet in templum. Cùm de ſanctorum autem oleo ſumpſiſſet, & os laborantis tetigiſſet, clarã emittit vocem: In nomine Ieſu Chriſti, dicens, os tuum aperi. Vocem autem vox ſtatim eſt conſecuta, ſanctæ vocem vox ægrota, & incitata eſt lingua ad agendas gratias, & dæmon aberat, & cibum ſimul aderat, & diuinum nomen per ipſam gloriſicabatur.

Dæmonia-
cam curat
oleo mar-
tyrum.

Quædam alia mulier grauida in partum incidit morte acerbiorem. Nam cùm iam pareret, foetus, qui nondùm proceſſerat, intus erat mortuus, eratq; matris vterus ſepulcrum filij. Peruenit itaque calamitas matris vſque ad aures Melanæ. Illa autem valdè graui dolore affecta, & perindè ac ipſa quæ patiebatur cruciata, venit ſtatim ad ædes, in quibus periculum adibat mulier, magnumque medicamentum parauit orationem.

Nota cura-
tionem per
zonam.

Quæ verò laborabat, vix membra mouens, non poterat quidem loqui: habitu autem & oculis flebiliter & miserabiliter intuens, videbatur dicere, Miserere. Quid ergò magna Melana? Oculis in cælum sublatis, cum zonam suam soluisset, statim imponit ei, quæ erat ferè mortua. Deindè cum dixisset, Ipsa fuit mihi donum magni viri, & qui eam fuerit consecutus, non frustrabitur curatione: statim & mortuum eiecit & peperit, & quæ iacebat, fuit statim ab omni dolore liberata. Hæc vel per zonam beata Melana faciens miracula, ea alijs attribuebat. Quàm multa facta sunt illic eiusmodi, quæ mihi non licet nunc attingere, cum prolixam cernam orationem, & remissus iam mihi sit spiritus propter multitudinem eorum, quæ dicta sunt. Sed ex ijs, quæ dicta sunt, vobis facillè licet reliqua cõijcere, vt qui ex modico gustu totum cognoueritis. ex eodem enim dolio, dixerit quispiam, est reliquum. Eundem est ergò ad decessum, si prius narrationi pauca adiecerimus.

Rursus in-
uisit loca
sancta.

Cum enim adesset finis, & is esset Melanæ præcognitus, & tanquam athleta quispiam non procul abesset à corona, magis festinabat, & cum iam adesse lætaturus: & obiens alia loca Hierosolymorum, & Bethleem illam & Galilæam, & quæcunque in orbem circumibat, ea tanquam anima salutabat in peregrinatione. Cum aduenisset autem dies natalis Seruatoris, ad præsepe cucurrit & speluncã, & consobrinã dicit, se non ampliùs esse festum cum eis celebraturam. Cum ergò tota nocte illic vigilasset in spelunca, die sequenti vadit ad adem primi martyris: & cum illic pernoctasset, & librum sumpsisset in manus, eis legit mortem primi martyris. Deindè cum adiecisset, eas non ampliùs esse illam audituras legentem, postquam vidit eas grauitè ferre, quod dictum fuerat, sentiebant enim quid sibi veller hæc dicens: illa rursus coepit verba ad eas facere, & corda earum consolata est verbis spiritalibus: Ego quidem, dicens, ô charissima, à vobis iam recedo, cum hoc ita Deo visum sit. Vos verò ita vitam agite, tanquam presentibus & intuentibus Dei oculis, qui cogitationes scrutatur & videt corda. Eum ergò, vt dicit Propheta, vobis ante vestrum conspectum proponentes, & castas animas & corpora ab omni labe munda conseruate: & si propter meam priuationem tristitia corda vestra pupugerit, si illius vobis veniat in mentem, protinus satis magnam inuenietis consolationem.

Psal. 15.

Cum sic dixisset, templum ingreditur, & cum ad precandum constitisset, Dominè Deus, dicebat, quem ego elegi ab initio, quem ego & nuptijs & gloria prætuli & voluptatibus, cui ab ortu corpus commendaui & spiritum, cuius metu os semper adhæsit carnibus, qui tenuisti dexteram meam, & in cõsilio tuo deduxisti me, tu quocumque nunc exaudi vocem meam, & hæc lachrymæ moueant fluentia tuæ misericordia, & omnium peccatorum sordes tam voluntarias quàm inuoluntarias expurga: præbe mihi ad te iter absque vlla perturbatione & citra vllum impedimentum. Nè me retineant huius aeris mali dæmones. Nõsti mortale ô immortalis. Scis ô hominum amator, nullum hominem esse sine sordibus. Nullus est, in quem non possit arripere anam aduersarius, nec si vitam quidem habeat vno die dimensam. Sed tu quidem cum mea omnia despexeris, siste me mundam ante tuum tribunal. Ea sic precante cum lachrymis, cum nondum cessasset orare, horror corpus eius inuadit: & incipit quidem ægrota- re, nõ cessat autem laborare. Sed quanuis ita esset affecta, ibat ad consueta cantica, & simul hymnos psallebat matutinos: cumque de anima & salute multum esset philosophata, & suum gregem allocuta, cum ad virtutem incitasset, his finitis cum se sensisset veluti deficientem, vidisset autem eas, quæ ei parabant, monachas grauitè ferre se ab ea disiungi, multis verbis eas consolata, dicens non oportere ita morere & lugere, dato iam desuper signo emigrationis, diuina Christi sumit sacramenta.

Cantica cõ-
fucta & hy-
mni matu-
tini.

* deest, eò
aduenerat,
aut quippiã
simile.

Cum autem cum pontifice Eleutheropolis, qui ad eam cum toto clero venerat, diu locuta, de suis gregibus multa mandata dedisset, & cum multi quoque alij confluisissent, (exceptis enim admodum paucis, omnes qui circuncircã habitabant, tam qui se separatim exercebant, quàm qui communiter viuebant, & quicunque erant sacri ordinis, atque ad eò qui erant etiam ciues oppida habitantes *) cum ad eos in commune vilem fecisset admonitionem, præcipuè verò ad consobrinam, quæ propter eius separationem valde erat perturbata, & deindè ad omnes, qui dolore afficiebantur, extremam hanc vocem effata, Sicut Domino visum est, ita factum est: sanctam illam & sacram emisit animam, vltimo die mensis Decembris, cum esset dies Domini-
cus.

cus. Vt autem corpus aptè, vt mos est, & decorè componeretur, nihil opus fuit alienis manibus: sed & manus sua sponte pectori honestè erant impositæ: pedes autem erant extensi, vt decebat: supercilia verò perindè ac si adhuc viueret, aptè & eleganter erant clausa. Cùm ergò tota nocte super eam pro more cecinissent, circa auroram eam terræ mandant, quæ cælis erat verè digna, & quæ illie in thalamis habitat, & luce illa assidue fruitur, Ad gloriam patris & filij & spiritûs sancti, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota hunc
canedi mo-
rem.

VITA MARCELLAE VIDVAE, AV-
THORE D. HIERONYMO AD PRINCI-

piam virginem.

Est Epistola XVI.

AEPE & multum flagitas, virgo Christi Principia, vt memoriam sanctæ foeminæ Marcellæ literis recolam, & bonum, quo diu frui sumus, etiam cæteris noscendum imitandumque describam. Satis doleo, quod hortaris spontè currentem, & me arbitraris indigere precibus, qui ne tibi quidem in eius dilectione concedam: multoque plus accipiam quam tribuam beneficij, tantarum recordatione virtutum. Nam vt hucusquè reticerem, & biennium præterirem silentio, non fuit dissimulationis, vt malè existimas, sed tristitiæ incredibilis, quæ irâ meum oppressit animum, vt melius iudicarem tacere in præsentiarum, quam nihil dignum illius laudibus dicere.

Neque verò Marcellam tuam, immò meam, & vt veriùs loquar, nostram omniumque sanctorum, & propriæ Romanæ vrbs inclytum decus, institutis rhetorum predicabo, vt exponam illustrem familiam, alti sanguinis decus, & stemmata per proconsules & præfectos prætorio decurrentia. Nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus & nobilitate contempta, facta est paupertate & humilitate nobilior: Orba patris morte, viro quoque post nuptias septimo mense priuata est. Cumque eam Cerealis, cuius clarum inter consules nomen est, propter ætatem & antiquitatem familiæ, & insignem, quod maximè viris placere consuevit, decorem corporis, ac morum temperantiam ambiciosus peteret, suasque longæuus polliceretur diuitias: & non quasi in vxorem, sed quasi in filiam vellet donationem transfundere: Albinaque mater tam clarum præsidium viduatæ domûs vltro appeteret, illa respondit: Si vellem nubere, & non æternæ me cuperem pudicitia dedicare, vtique maritum quærerem, non hæreditatem. Illoque mandante, posse & senes diu viuere, & iuuenes citò mori, eleganter luffit: Iuuenis quidem potest citò mori, sed senex diu viuere non potest. Qua sententia repudiatus, exemplo cæteris fuit, vt eius nuptias desperarent. Legimus in Evangelio secundum Lucam: Et erat Anna prophetissa filia Phanuelis de tribu Aser: Et hæc pro-nectæ ætatis in diebus plurimis. Vixeratque cum viro suo annis septem à virginitate sua, & erat vidua annis octogintaquatuor, nec recedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus Domino seruiens die ac nocte. Nec mirum, si videre meruit Saluatorem, quem tanto labore quærebat. Conferamus septem annos, septem mensibus: sperare Christum, & tenere: natum confiteri, & in crucifixum credere: paruulum non negare, & virum gaudere regnantem. Non facio vllam inter sanctas foeminas differentiam, quod nonnulli inter sanctos viros & ecclesiarum principes, stultè facere consueuerunt: sed illò tendit assertio, vt quarum vnus est labor, vnum & præmium sit.

Difficile est in maledica ciuitate, & in vrbe, in qua orbis quondam populus fuit, palmaque vitiorum, si honestis detraherent, & pura ac munda macularent, non aliam sinistra rumoris fabulam contrahere. Vnde quasi rem difficilissimam, & penè impossibilem optat Propheta potius, quam præsumit, dicens: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Immaculatos in via huius seculi appellat, quos nulla obscœni rumoris aura macularit: qui opprobrium non acceperint aduersus proximos suos. De quibus & Saluator in euangelio: Esto, inquit, beniuolus, siue benè sentiens de ad-

IANUAR. 21.

Maritum se-
primo à nu-
ptijs mense
amittit.

Non vult
denuò nubere.

Luc. 2.

Psal. 118.

Palm. 14.
Matth. 5.

de aduersario tuo, dum es in via cum illo. Quis vnquam de hac muliere, quod displiceret, audiuit, vt crederet? Quis credidit, vt non magis se ipsum malignitatis & infamiae condemnaret? Ab hac primùm confusa gentilitas est, dum omnibus patuit, quæ esset viduitas Christiana, quam & conscientia & habitu promittebat. Illæ enim solent purpuris & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis rubri maris preciosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritosa plangere, vt tandem dominatu eorum se caruisse latentur, quarantq; alios, non quibus iuxta Dei sententiam seruiant, sed quibus imperent. Vnde & pauperes eligunt, vt nomen tantùm virorum habere videantur: qui patienter riuales sustineant: si musitauerint, ilicò proijciendi. Nostra vidua talibus vsa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret: aurum vsque ad anuli signaculum repudiens, & magis in ventribus egenorum, quàm in marsupijs recondens. Nusquam sine matre, Nullum clericorum, aut monachorum (quod amplæ domûs interdùm exigebat necessitas) vidit absque arbitris. Semper in comitatu suo virgines ac viduas, & ipsas graues foeminas, habuit: sciens ex lasciuia puellarum sæpè de dominarum moribus iudicari, & qualis quæque sit, talium consortio delectari.

Psal. 118. Diuinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperq; cantabat: In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Et illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Meditationem legis non in replicando, quæ scripta sunt, vt Iudeorum existimant pharisæi, sed in opere intelligens, iuxta illud Apostolicum: Siue comeditis, siue bibitis, siue quid agitis: omnia in gloriam Domini facientes. Et Prophetæ verba, dicentis: A mandatis tuis intellexi: Vt postquam mandata complêsset, tunc se sciret mereri intelligentiam scripturarum. Quod &

Psal. 1.

Psal. 1.

1. Cor. 10.

Psal. 118.

Apo. 1.

alibi legimus: Quia cœpit Iesus facere & docere. Erubescit enim quantum præclara doctrina, quam propria reprehendit conscientia. Frustraq; eius lingua prædicat paupertatē, & docet elemosynas, qui Cresidiuitijs tumet, viliq; opertus pallio, pugnat contra tineas vestium sericarum. Illi erant moderata ieiunia, carniū abstinentia: vini odor magis, quàm gustus, propter stomachum & frequentes infirmitates. Rarò procedebat ad publicum, & maxime nobilium matronarum vitabat domos, nè cogereur videre quod contempserat: Apostolorum & martyrum basilicas secretis celebrans orationibus, & quæ populorum frequentiam declinarent. Matri intantum obediens, vt interdum faceret, quod non volebat. Nam cum illa suum diligeret sanguinem, & abique filijs & nepotibus vellet in fratris liberos vniuersa conferre: ista pauperes eligebat, & tamen matri contraire non poterat: monilia, & quicquid supellestilis fuit, diuitibus peritura concedens, magisque volens pecuniam perdere, quàm parentis animum contristare. Nulla eo tempore nobilium foeminarum nouerat Romæ propositum monachorum, nec audebat propter rei nouitatem, ignominiosum, vt tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis prius sacerdotibus, papaq; Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem Arriani hereseos declinantes, quasi ad tutissimam communio-

Roma tutissimam Christiane communionis portus,

nis sue portum Romam confugerant, vitam beati Antonij, adhuc tunc viuentis, monasteriorumq; in Thebaide Pachumij, & virginum ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christo placere cognouerat. Hanc multos post annos imitata est Sophronia & alia, quibus rectissime illud Ennianum aptari potest: Vtinam nè in nemore Pelio. Huius amicitijs fruita est Paula venerabilis. In huius cubiculo nutrita Eustochium, virginittatis decus: vt facilis æstimatio sit, qualis magistra, vbi tales discipula.

Matth. 27.

Iohan. 19.

& 20.

Mar. 16.

Iohan. 18.

Rideat forsitan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si recordetur sanctas foeminas, comites Domini Saluatoris, quæ ministrabant ei de sua substantia, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque proprie Magdalenam, quæ ob sedulitatem & ardorem fidei, Turrizæ nomen accepit, & prima ante apostolos, Christum videre meruit resurgentem: se potius superbie, quàm nos condemnabit ineptiarum: qui virtutes non sexu, sed animo iudicamus, contemptaque nobilitatis ac diuitiarum maiorem gloriam ducimus. Vnde & Iesus Iohannem euangelistam amabat plurimum: qui propter generis nobilitatem erat notus pontifici, & Iudæorum insidias non timebat: intantum, vt Petrum introduceret in atrium, & staret solus Apostolorum ante crucem, matremque Saluatoris in sua reciperet, vt hereditatem virginis Domini, virginem matrem filius virgo susciperet.

Annis

Annis igitur plurimis sic suam transegit ætatem, vt antè se vetulam cerneret, quàm adolescentulam fuisse meminisset, laudans illud Platicum, qui philosophiam meditationem mortis esse dixit. Vnde & noster Apostolus: Quotidiè, inquit, morior propter vestram salutem. Et Dominus iuxta antiqua exemplaria: Nisi quis tulerit crucem suam quotidie, & sequutus fuerit me, non potest meus esse discipulus. Multo que antè per Prophetam spiritus sanctus: Propter te mortificamur tota die, æstimari sumus vt oves occisionis. Et post multas ætates illa sententia: Memento semper diem mortis, & nunquam peccabis. Disertissimi que præceptum Satyrici:

Viue memor leti: fugit hora: hoc quod loquor, indè est.

Sic ergò, vt dicere cœperamus, ætatem duxit, & vixit, vt semper se crederet esse morituram. Sic induta est vestibus, vt meminisset sepulcri, offerens hostiam rationabilem, vitam, placentem Deo.

Denique cum & me Romam cum sanctis pontificibus, Paulino & Epiphano, Ecclesiastica traxisset necessitas: quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexerat ecclesiam, & verecundè nobilium fœminarum oculos declinare: ita egit, secundum Apostolum, importunè, opportunè, vt pudorem meum sua superaret industria. Et quia alicuius tunc nominis esse existimabar super studio scripturarum, nunquam conuenit, quin de scripturis aliquid interrogaret: nec statim acquiesceret sed moueret è contrario quæstiones, non vt contenderet, sed vt quærendo disceret earum solutiones, quas opponi posse intelligebat. Quid in illa virtutum, quid ingenij, quid sanctitatis, quid puritatis inuenirerim, vereor dicere, nè fidem credulitatis excedam, & tibi maiorem dolorem incutiam, recordanti quanto bono carueris. Hoc solum dicam, quòd quicquid in nobis longo fuit studio congregatum, & meditatione diurna quasi in naturam versum, hoc illa libauit, didicit atque possedit: ita vt post profectioem nostram, si de aliquo testimonio scripturarum esset oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, & nouerat illud, quod appellat philosophi τὸ ἀγέρον, id est, decere quod facias, sic ad interrogata respondebat, vt etiam sua non sua diceret, sed vel mea, vel cuiuslibet alterius: vt in eo ipso, quod docebat, se discipulam fateretur. Sciebat enim dictum ab Apostolo: Docere autem mulieri non permitto: nè virili sexui, & interdum sacerdotibus, de obscuris & ambiguis sciscitantibus, facere videretur iniuriam. In nostrum locum statim audiuius te illius adhæsisse consortio, & nunquam ab illa ne transuersum quidem vnguem, vt dicitur, recessisse. Eadem domo, eodem cubiculo vsam, vt omnibus in vrbe clarissima notum fieret, & te matrem, & illam filiam reperisse. Suburbanus ager vobis pro monasterio fuit, & rus electum pro solitudine: multo que ita vixisti tempore, vt ex imitatione vestri & conuersione multarum gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum monasteria, monachorum innumerabilis multitudo, vt pro frequentia seruientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria. Interim absentiam nostri mutuis solabamur alloquijs, & quod carne non poteramus, spiritu reddebamus. Semper obuiare epistolis, superare officijs, salutationibus præuenire. Non multum perdebat absentia, quæ iugibus sibi literis iungebatur.

In hac tranquillitate & Domini seruitute, hæretica in his prouincijs exorta tempestas, cuncta turbauit, & in tantam rabiem concitata est, vt nec sibi, nec ulli bonorum parceret. Et quasi parum esset, hic vniuersa mouisse, nauem plenam blasphemiarum Romano intulit portui. Inuenitque protinus patella operculum, & Romanæ fidei purissimum fontem, cœno lutosa permiscuere vestigia. Nec mirum, si in plateis & in foro rerum venaliū, si ctus ariolus stultorum verberet nares, & obtorto fuste dentes mordentium quatiat: cum venenata spurcaque doctrina Romæ inuenerit, quos induceret. Tunc librorum περί ἀρχῶν infamis interpretatio, tunc discipulus ἁλιεύς & verè nominis sui, si in talem magistrum non imegisset. Tunc nostrorum διδασκαλιῶν contradictio, & phariseorum turbata est schola. Tunc sancta Marcella, quæ diu se cohibuerat, nè per emulationem quippiam facere videretur, postquam sensit fidem, Apostolico ore laudatam, in plerisque violari, ita vt sacerdotes quoque & nonnullos monachorum, maxime que seculi homines in assensum sui traheret, ac simplicitati illuderet episcopi, qui de suo ingenio cæteros æstimabat, publicè restitit: malens Deo placere, quàm hominibus. Laudat Saluator in Euangelio villicum iniquitatis, quòd contra dominum quidem

1. Cor. 15.
Luc. 9.

Psal. 43.
Ecc. 7.

Perfius.

Rom. 13.

2. Tim. 4.

1. Tim. 2.

Monachorum Romæ frequentia.

Rom. 1.

Luc. 16.
frau.

fraudulenter, attamen pro se prudenter fecerit. Cernentes hæretici de parua scintilla maxima incendia concitari, & suppositam dudum flammam, iam ad culmina peruenisse, nec posse latere, quod multos deceperat: petunt & impetrant ecclesiasticas epistolas, ut communicantes Ecclesie discessisse viderentur. Non multum tempus in medio, succedit in Pontificatum vir insignis Anastasius, quem diu Roma habere non meruit, nè orbis caput sub tali episcopo truncaretur: Immò idcirco raptus atque translatus est, nè semel latam sententiam, precibus suis flectere conaretur, dicente Domino ad Hieremiam: Nè oraueris pro populo isto, neque depreceris in bonum: Quia si ieiunauerit, non exaudiam preces eorum. Et si holocausta & victimas obtulerint, non suscipiam eas. In gladio enim & fame & pestilentia ego consumam eos. Dicas, Quid hæc ad laudem Marcellæ? damnationis hæreticorum hæc fuit principium, dum adducit testes, qui prius ab eis eruditi, & postea ab hæretico fuerant errore correpti: dum ostendit multitudinem deceptorum, dum impia *νεπιδερξων* ingerit volumina, quæ emendata manu scorpion monstrabantur: dum acciti frequentibus literis hæretici, ut se defenderent, venire non sunt ausi: tantaque vis conscientia fuit, ut absentes damnari, quam presentes coargui maluerint: Huius tam gloriosæ victoria: origo Marcella est: tuque caput horum & causa bonorum, scis me vera narrare, quem nòlli vix de multis pauca dicere, nè legenti fastidium faciat odiosa replicatio, & videar apud maleuolos sub occasione laudis alterius, stomachum meum digerere. Pergam ad reliqua.

De Occidentis partibus ad Orientem turbo transgressus, minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum est: Putas veniens filius hominis inueniet super terram? Refrigerata charitate multorum, pauci, qui amabant fidei veritatem, nostro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput, contra quos opes omnes parabantur, ita ut Barnabas quoque duceretur in illam simulationem, immò apertum patricidium, quod nò viribus, sed voluntate commisit. Et ecce vniuersa tempestas, Domino flante, deleta est, expletumque vaticinium prophetale: Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur: In illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Et illud euangelicum: Stulte, hac nocte auferetur anima tua à te: quæ autem præparasti, cuius erunt?

Dum hæc aguntur in Iebus, terribilis de Occidente rumor affertur, obsideri Romam, & auro salutem ciuium redimi, spoliatosque rursùm circumdari, ut post substantiam, vitam quoque perderent. Hæret vox, & singultus intercipiunt verba dictantis. Capitur vrbs, quæ totum cepit orbem: immò fame perit antequam gladio, & vix pauci qui caperentur, inuenti sunt. Ad nefandos cibos erupit esurientium rabies, & sua inuicem membra laniarunt, dum mater non parcat lactenti infantia, & suo recipit vtero, quem paulò antè effuderat. Nocte Moab capta est, nocte cecidit murus eius. Deus, venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt cadavera sanctorum tuorum escas volatilibus caeli, carnes sanctorum tuorum bestijs terræ. Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam in circumitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut possit lachrymis æquare * dolorem?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos:
Plurima perque vias sparguntur inertia passim
Corpora, perque domos, & plurima mortis imago.

Cùm interim, ut in tanta confusione rerum, Marcellæ quoque domum cruentus viator ingreditur.

Sit mihi fas audita loqui, immò à sanctis viris visa narrare, qui interfuere presentes, qui te dicunt in periculo quoque ei fuisse sociatam. Intrepido vultu excepisse dicitur interrogatos: cumque posceretur aurum, & desossas opes vili excusaret tunica, non tamen fecit fidem voluntaria paupertatis. Cæsam fustibus flagellisque aiunt non sensit se tormenta: sed hoc lachrymis, hoc pedibus eorum prostratam egisse, nè te à suo consortio separarent, nè sustineret adolescentia, quod senilis ætas timere nò poterat. Christus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas: cumque & illam & te ad Apostoli Pauli basilicam Barbari deduxissent, ut vel salutem vobis ostenderent, vel sepulcrum, in tantam lætitiā dicitur erupisse, ut gratias ageret Deo, quòd te

Anastasio
Rom. Pontifex.

Hier. 14.

Luc. 18.

Galar. 2.

Psal. 103.
& 141.
Luc. 12.

Roma capta à Gothicis.

Esa. 15.
Psal. 78.

Aeneid. 2.
* labores?

Marcella caeditur fustibus & flagellis.